

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Õppekava: kasvatusteadused

Egle Rummel da Costa

VÄLISPRAKTIKAL ÕPPIMISE KOGEMUSE KIRJELDUS TARTU ÜLIKOOLI
ÜLIÕPILASTE NÄITEL

Magistritöö

Juhendaja: kõrgkoolipedagoogika dotsent Mari Karm

Tartu 2018

Sisukord

Sisukord	2
Sissejuhatus.....	3
1. Teoreetiline ülevaade	5
1.1 Üldised suundumused kõrghariduses.....	5
1.2 Praktikakorraldus kõrghariduses.....	6
1.2.1. Erasmus+ välispraktika programm	7
1.3 Ülevaade eelnevatest praktikateemalistest uuringutest.....	8
1.4 Praktika kui tööõppimine.....	11
1.5 Kogemusest õppimine praktikal.....	12
1.6 Õppimise toetamine praktikal	13
1.6.1. Refleksioon kui praktikal õppimise toetaja.....	13
1.6.2. Juhendamine kui õppimise toetaja	15
1.7 Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused	17
2. Metoodika	18
2.1 Valim	18
2.2 Andmete kogumine	20
2.3 Andmete analüüs.....	22
3. Tulemused.....	24
3.1 Välispraktikal käinud TÜ üliõpilaste välispraktikale minemise põhjuste, eesmärkide ja ettevalmistuse kirjeldus.....	24
3.2 Üliõpilaste välispraktikal õppimise kogemuste kirjeldused.....	27
3.3 Üliõpilaste hinnangud juhendamisele ja aruandlusele kui õppimise toetajatele	31
4. Arutelu	36
Kokkuvõte.....	44
Summary	45
Tänuõnad.....	47
Autorsuse kinnitus	47
Kasutatud kirjandus	48
Lisa 1. Andmekogumise e-kirja näidis eesti keeles	
Lisa 2. Andmekogumise e-kirja näidis inglise keeles	
Lisa 3. Uuringus osalemise nõusoleku vorm	
Lisa 4. Intervjuu kava	
Lisa 5. Inglise keelsed tsitaadid	

Sissejuhatus

Praktika on õppekava osa, mis teoreetilise õppe käigus annab võimaluse rakendada omandatud teadmisi, oskusi ja hoiakuid reaalses töökeskkonnas (Vahtramäe, Sikk, Kaldma, Reva, Koit, & Varendi, 2011). Õppimine töötades ehk praktika lubab arendada noortel inimestel läbi töökogemuse niinimetatud tugevaid oskusi (*hard skills*) modernse tehnika ja meetoditega kokku puutudes ning pehmeid oskusi (*soft skills*) nagu koostöö, probleemide lahendamine, kommunikatsioon ja ettevõtlikkus (Schleicher, 2013). Praktika ajaline paiknemine, kestvus ning toimumine on seotud õppekava struktuuri, õpiväljundite ning eesmärkide täitmisega (Vahtramäe et al., 2011). Välispraktika toimub samadel põhimõtetel, kuid töökeeleks pole tavaliselt emakeel, samuti tuleb arvestada kultuurierinevustest tingitud teistsuguse suhtlemisstiili ja töökeskkonnaga (Adler, Loughrin-Sacco, & Moffatt, 2005).

Praktika aitab üliõpilast tulevase töökoha valikul ning valmistab ette sisenema tööturule, seepärast on äärmiselt oluline, et praktika oleks hästi korraldatud, mis eeldab üliõpilase ettevalmistatust ning juhendamise ja tagasiside organiseeritust nii ülikooli kui praktikaasutuse poolt (Vahtramäe et al., 2011). Üliõpilase, ülikooli ning praktikaasutuse vaheline suhtlemine on väga oluline faktor praktika õnnestumisel – enne praktika algust peab kõigil kolmel osapoolel olema selge, millised on kellegi kohustused ja õigused (OECD, 2015; Vahtramäe et al., 2011). Üliõpilase poolt praktika lõppedes koostatud aruanne (näiteks praktikapäevik, aruanne, eneseanalüüs, õpimapp) peaks lisaks praktikategevuste kirjeldusele näitama ka seost praktikajuhendis paika pandud õpiväljundite ja tegelikult õpitu vahel (Vahtramäe et al., 2011). Lisaks kõrgkoolis omandatud teadmiste rakendamise kogemusele ning uute tegevuste õppimisele peaks aruanne sisaldama ka üliõpilase sügavamat refleksiooni - „selleks, et kogemus muutuks õppimiseks, tuleb peatuda ja sündmusi meenutada ja analüüsida“ (Sweitzer & King, 2004, lk 25). Refleksioon lõimib õppimise ja töö, see on ühenduslüli ning üliõpilase edu, arengu, õppimise ja isegi muutumise võti (Eyler, Giles, & Schmiede, 1996).

Praktika on oluline õpingute osa ning järjest enam uuritakse ka selle erinevaid tahke. Välispraktika on praktika, mis toimub teises riigis, seega on tähtsad nii üldised uuringud praktika kohta kui ka spetsiifiliselt välispraktikale spetsialiseerunud teadustööd. Kuigi välispraktika on muutunud populaarseks nii Eestis kui terves maailmas, on siiski veel vähe uurimusi, mis kontsentreeruks ainult välispraktika nüanssidele. Enim võib kohata teadustöid

(välis)praktikantide rahulolu kohta (D'Abate, Youndt, & Wenzel, 2009; Knouse & Fontenot, 2008; Lam & Ching, 2007; Sanahuja Vélez & Ribes Giner, 2015), seatud ootustele praktika suhtes (Lam & Ching, 2006), tähelepanu on pööratud faktoritele, mis teevad praktika edukaks (Narayanan, Folk, & Fukami, 2010) ning milline roll on praktikal (Engelbrecht, 2017). On uuritud ka seda, kas ja kuidas mõjutab välismaal õppimise (mille alla kuulub ka välispraktika) kogemus tööturule sisenemist (Brooks, Waters, & Pimlott-Wilson, 2012) ning kuidas väärtustavad tööandjad välismaal õppimist ja välispraktikat (Pihl, 2017; Trooboff, Vande Berg, & Rayman, 2008; Van Mol, 2017). Nimetatud uurimistööd aitavad erinevatel praktikaga seotud osapooltel paremini välispraktika õnnestumisse panustada.

Samas on uuritud vähe üliõpilaste isiklikke tõlgendusi välispraktikal õppimise kohta, kuivõrd on õppimiskohti reflekteeritud, personaalset ja professionaalset kasvamist tajutud ning saavutatud oskused, pädevused ja õpiväljundid teadvustatud. Oluline on ka teada, kuidas üliõpilased kogevad välispraktikal õppimise juhendamist ja toetamist aruandluse kaudu. Kuna selline info annaks mõtlemisainet õpiväljundite ja praktikakorralduse aktuaalsuse, praktikandi ja juhendajate panuse ja aruandluse tähtsuse kui õppimise toetajate kohta, siis oli magistritöö uuritavaks probleemiks see, kuidas Tartu Ülikooli üliõpilased tajuvad oma õppimist ning oma õppimise toetamist välispraktikal. Välismaale praktikale minekut vaadeldi kui protsessi, mis algab üliõpilase välismaale mineku põhjustest, ootustest ja eesmärkidest, ettevalmistusest, välispraktikal õppimise kogemusest, juhendamisest selle protsessi jooksul nii ülikooli kui praktikakoha poolt ning lõpeb aruandlusega. Magistritöö eesmärgiks oli selgitada välja, kuidas kirjeldavad TÜ üliõpilased välispraktikale mineku põhjuseid, eesmärke ja ettevalmistust, välispraktikal õppimise kogemust, praktikakoha- ja ülikoolipoolset juhendamist ning aruandlust kui õppimist toetavaid tegureid üliõpilase pilgu läbi.

Neljast peatükist koosneva magistritöö esimeses peatükis antakse teoreetiline ülevaade kõrghariduse suundumustest, praktikakorraldusest, eelnevatest praktikateemalistest teadustöödest, õppimisest läbi töö ja kogemuse, refleksioonist ja selle vahenditest ning juhendamisest kui õppimise toetajatest. Teises peatükis kirjeldatakse uurimuse meetodikat, kolmandas keskendutakse uurimisküsimuste kaupa magistritöö tulemustele. Neljandas peatükis esitatakse tulemuste arutelu, samuti tuuakse välja töö kitsaskohad ja praktiline väärtus soovitude andjana praktikakorralduses.

1. Teoreetiline ülevaade

1.1 Üldised suundumused kõrghariduses

Kõrgharidusmaastik on viimastel aastatel palju muutunud. Suundumuste ja muudatustega Eesti kõrghariduses on seotud mitmed siseriiklikud strateegiad ja dokumendid, nagu Eesti kõrgharidusstrateegia 2006-2015 (2006) ning Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia aastateks 2006-2015 (2007), 2009. aastal kehtima hakanud kõrgharidusstandard (2008), 2013/14 toimima hakanud kõrgharidusreform (2012), 2013. aastal valminud Elukestva õppe strateegia 2020 (2013) ja kõrghariduseprogramm 2016-2019 (2015).

Eesti kõrgharidusstrateegia 2006-2015 (2006) seadis lisaks ülikoolide kvaliteedikindlustusele ja rahastamissüsteemi uuendamisele prioriteetseteks tegevussuundadeks kõrghariduse seotuse ühiskonna, õppurite ootuste ja tööturu vajadustega ning õppekavaarenduse ja rahvusvahelistumise. Õppekavade muutumine väljundipõhisteks pidi tagama selle, et iga õppekava kindlustab väljundi tööturule. Seda eesmärki aitab teostada muuhulgas praktika osatähtsuse laiendamine kõrghariduslikus õppes, praktika selgem seostamine õppekava läbimisel omandatavate pädevuste ja kvalifikatsiooniraamistikuga (Kõrgharidusstrateegia 2006-2015, 2006).

Elukestva õppe programmi 2020 (2013) ühe strateegilise eesmärgi - elukestva õppe võimaluste ja töömaailma vajaduste vastavuse - saavutamiseks on muuhulgas oluline praktikakorralduse tõhustamine, mis hõlmab õppeasutuste ja ettevõtjate teadlikkuse tõstmist praktika korraldusest, parimate praktikate levitamist ja tähelepanu osutamist praktika juhendamisele (Elukestva õppe strateegia 2020, 2013).

Kõik mainitud programmid ja strateegiad peavad praktikat kõrghariduses väga oluliseks, samuti rahvusvahelistumist, mille üheks osaks on üliõpilaste mobiilsusprogrammid, mille alt toetatakse ka välispraktika sooritamist. Akadeemiline mobiilsus (eestipäraselt ka akadeemiline liikuvus, ränne) on kõrgkooli õppurite, õppejõudude või teadurite võimalus õppida või töötada mõnda aega teises kõrgkoolis (Haridussõnastik, 2018). Õpiränne (i.k. *learning mobility*) on õppimise eesmärgil ühest riigist teise siirdumine, kusjuures õppimine ei pea tingimata toimuma koolipingis ega kindla õppekava alusel. Euroopa Liidu haridus-, noorte- ja kultuurinõukogu on seisukohal, et igal noorel peaks olema võimalus osaleda õpirändes – kas siis oma õpingute ajal, praktika raames või vabatahtlikuna (SA Innove, 2018). Välispraktikat defineeritakse kui

õpirännet ettevõttes (i.k. *in-company learning mobility* või ka *placement abroad*), mis sisaldab töökogemuse perioodi teises riigis. Välispraktikat nähakse kui didaktilist vahendit, soodustamaks professionaalsete, tehniliste ja rahvusvaheliste oskuste (võõrkeele oskus, kultuuridevaheline kompetents, isiksuslike omaduste ja ülekantavate oskuste areng) omandamist. Praktika kultuuridevahelises kontekstis edendab suutlikkust ära tunda töötavasid ja õppimise protsesse, enesearengut ja võimet reflekteerida oma enda õppimist ja iseseisvat õppimist (vastutuse võtmine oma õppimise protsessi eest) (The Euro Apprenticeship network label EQAMOB&CO, 2017).

1.2 Praktikakorraldus kõrghariduses

Eesti Kõrgharidusstandardi §5 järgi on “praktika õpiväljundite saavutamiseks korraldatav sihipärane tegevus, mis on suunatud õpitud teadmiste ja oskuste rakendamisele töökeskkonnas õppeasutuse määratud vormis ning juhendaja juhendamisel“ (Kõrgharidusstandard, 2009). Bakalaureuse- ja magistriõppes nähakse ette praktika, mis on vajalik õpiväljundite saavutamiseks ja mille maht määratakse õppekavas, rakenduskõrgharidusõppes peab praktika mahuks õppekavas määratud õppe mahust vähemalt olema 15 protsenti (Kõrgharidusstandard, 2009). On teada, et praktikakorraldus erineb palju nii ülikooliti kui õppekavati. Aitamaks kõrgharidusasutustel oma praktikakorraldust ühtlustada, on kokku pandud juhend „Praktika näidistöökorraldus kõrghariduses“. Viimase koostamisel lähtuti kuue Eesti kõrgharidusasutuse praktika korraldust reguleeriva dokumentatsiooni analüüsi tulemustest ning praktikat reguleerivatest dokumentidest olid näiteks õppekorralduse eeskirjad, VÕTA korrad, õppekavastatuudid, aineprogrammid, praktikajuhendid, praktikalepingud jm praktika korraldamisega seotud dokumentatsioon. Näidistöökorras tuuakse esile kolmepoolsetes lepingutes (praktikandi, õppeasutuse ja praktikakoha vahel) sätestatud õiguste ja kohustuste olulisust, määratletakse osapoolte rollid ja aruandlus (Paju, Zimmermann, & Aitsen 2016).

Tartu Ülikooli (edaspidi TÜ) üliõpilase praktikat töökeskkonnas reguleerib Kõrgharidusstandard ja lisaks ülikoolisisesed vastavasisulised kinnitatud dokumendid: juhendid, õppekorralduseeskiri jms. (Eensalu, Lehtsalu, & Rammo, 2004). TÜ õppekorralduseeskiri ütleb, et valdkonna nõukogu võib kehtestada praktika korralduse (ÕKE, 2017), ehk siis valdkondadel

on võimalus kehtestada vastavalt oma erialade spetsiifikale praktikakorraldust. TÜ-s on erialasid, mis on oma olemuselt väga praktilised, nagu näiteks haridusteaduste ja meditsiini valdkonna õppekavad, kus praktikakorraldust on arendatud aastakümnete vältel ning mis on väga hästi toimivad. Samas tuleb välja ülikooli sisehindamisest, et on ka praktilisi erialasid, kus veel tänini pole toimivat praktikakorraldust bakalaureuse astmes, nagu näiteks psühholoogia erialal (Saar, 2017).

2012. aastal läbiviidud Eesti kõrgkoolide (sh ka TÜ) vilistlaste uuringuandmetel leidis tervelt 52% kõrgkooli lõpetanud vastajatest, et õppekava ei sisaldanud piisavalt praktikat töökeskkonnas. Praktika korraldusega seotud probleeme tuli välja ka teistest uuringutest, seega nähti riiklikul tasandil vajadust kõrgkoolide praktikategevuste paremaks kavandamiseks ning kokku pandi arenduskava tööturu vajadustele vastava kutse- ja kõrghariduse arendamiseks, koondnimetusega PRÕM (PRÕM seletuskiri, 2014). Arenduskava eesmärgiks on praktikakorralduse ühtlustamine, praktika osapoolte vajadustele vastavaks muutmine läbi juhendmaterjalide koostamise ning praktika monitooringu, huvipoolte teadlikkuse suurendamise, koostöö tugevdamise ning praktikajuhendajate ja -koordinaatorite koolitamise (SA Innove, 2018).

1.2.1. Erasmus+ välispraktika programm

Rahvusvaheline õpiränne kerkis aeglaselt esile 1980. aastatel kui tegevus, millest võtsid osa peamiselt taibukad ja seikluslikud üliõpilased individuaalselt. Kui tekkis nõudlus ja ka toetus sellisele tegevusele, hakkas õpirändes osalevate üliõpilaste arv kiirelt kasvama, samuti hakkasid rahvusvahelist õpirännet organiseerima rahvusvahelised võrgustikud ja organisatsioonid. Üliõpilaste õpirände propageerimine erinevate institutsioonide ja poliitikute poolt põhines peamiselt veendumusel, et selline üliõpilaste liikuvus on kuidagimoodi hea tulevastele järjest rahvusvahelistuva ühiskonna kodanikele ja professionaalidele (Stonkhorst, 2005).

Erasmuse vahetusprogramm, mille sihtrühmaks kõrgkooliõpilased, loodi 1987. aastal. Esimesest aastast alates, kui programmis osales 3200 üliõpilast 11 riigist, on programm pidevalt muutunud (Euroopa Komisjon, 2017). Alates 2007. aastast toetab programm välispraktikat ettevõtetes ning välispraktika sooritanute arv on viimastel aastatel kõige rohkem suurenenud (Erasmus in Baltic countries 2007-2013, 2014). Programmil Erasmus+ on võrreldes sellele eelnenud programmidega tugevamad seosed tööturuga, kuna programm võimaldab üliõpilastel

olla praktikal mõnes välisriigi ettevõttes või organisatsioonis ning lisaks valmistab noori mitteformaalse õppimise kogemuse toel ette tööturul hakkama saamiseks ning kodanikuühiskonnas osalemiseks (Euroopa Komisjon, 2017).

Käesolevas magistritöös kajastatud uurimuses mängivad rolli ka Erasmus+ välispraktika programmi tingimused ja dokumendid ning õppekorralduslikud eripärad. Erasmuse programmi välispraktika miinimumkestuseks on kaks kuud (välispraktika kestus sõltub saadavatest ainepunktidest) ning see tuleb sooritada praktikakursuse raames. Välismaal sooritatava praktika sisu tuleb eelnevalt kokku leppida oma õppekava programmijuhi või praktikajuhendaja ning praktikakohaga. Selleks vormistatakse kolmepoolne praktikaleping. Välispraktika arvestamiseks tuleb üliõpilasel enne praktika algust esitada instituuti/kolledžisse välismaal õppija õppeplaan koos praktikaplaani (sisaldab praktikakoha andmeid ja praktika sisukirjeldust ning praktikakursuse juhendaja allkirja) ja kolmepoolne praktikaleping. Praktikalepingu alusel arvatakse üliõpilane välismaal praktika sooritajaks. Peale praktika lõppu välismaal tuleb Erasmuse stipendiumi viimase osamakse saamiseks esitada Erasmuse koordinaatorile välispraktika tõend, millega vastuvõtva organisatsiooni juhendaja kinnitab praktikal viibimise kuupäevad ja annab lühikese ülevaate praktikategevustest ja omandatud oskustest ning hinnangu praktikandi soorituse kohta. Välismaal sooritatud praktika arvestamiseks ja ainepunktide ülekandmiseks VÕTAg (VÕTA - varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine) tuleb välispraktika tõend/praktikapäevik/aruanne (vastavalt eelkokkuleppele) esitada praktikajuhendajale, kes märgib oma hinnangu praktikaplaanile, mis tuleb uuesti esitada instituudi/kolledži kantseleisse (TÜ, 2018).

1.3 Ülevaade eelnevatest praktikateemalistest uuringutest

Praktika tähtsus Eesti kõrghariduseasutuste õppekavades on tõusmas ning riigi erinevates strateegiates on praktikakorralduse parendamine üheks prioriteediks. Praktika aitab üliõpilasel ühendada ülikoolis kursustel ning töökohas õpitu, kuid mida üliõpilased tegelikult praktikalt ootavad ja mida õpivad, mida üliõpilased hindavad oma praktika juures, millised on üliõpilaste ootused praktikale, milline on efektiivne praktika – nendele küsimustele otsivad vastust teadlased üle maailma. Järgmisena ülevaade mõningatest teadustöödest.

Praktikale minnes on üliõpilastel kõrged ootused töökogemuse laiendamisele, tehniliste oskuste arendamisele ja heade võimaluste omandamisele karjääriks samas ettevõttes, samas need ootused jäävad tihti rahuldamata (Cuyler & Hodges, 2015; Lam & Ching, 2007). Üliõpilaste ootuste täitumist ja rahulolu praktikaga uurinud teadustööd on leidnud mitmeid rahulolu mõjutavaid tegureid: töökeskkond, tööülesannete tähtsus ja autonoomia nende sooritamisel, tagasiside tehtud tööle, hea meeskonnatöö ja kaasatus, toetav juhendaja ning ligipääs sellisele informatsioonile või selliste tegevuste tegemine, mida klassiruumis omandada ei saa (D'Abate, Youndt & Wenzel, 2009; Lam & Ching, 2007; Cuyler & Hodges, 2015). Oma praktika kogemust on hinnatud eriti kõrgelt, kui praktika on otseselt seotud tudengite põhiliste karjäärieesmärkidega (Hergert, 2009).

Efektiivse praktika eelduseks on praktikandi vajadustele vastav praktikakoha valik, akadeemiline valmisolek, ehk siis adekvaatsete oskuste ja teadmiste olemasolu ning initsiatiivikus (tööülesannete tegemisel ja tagasiside küsimisel), efektiivne juhendamine ja mentorlus praktikakohal ning selged ülesanded ehk struktureeritud praktikaplaan (Wen, 2010; Varshney & Mishra, 2014). Vältimaks ebarealistlikke ootuseid praktikale ning pettumust antavate tööülesannetega on vajalik, et üliõpilased oleksid enne praktikat hästi ettevalmistunud, tutvunud praktikakoha väärtuste ja ootustega. Efektiivse praktika eesmärgil on soovitatav üliõpilase ja praktikakoha suhtlemine enne praktika algust seoses üliõpilase eelnevate kogemuste ja teadmistega ning neid arvesse võttes koostada üliõpilast arendav ja praktikakohale kasulik tegevusplaan (D'Abate, Youndt & Wenzel, 2009; Chen et al., 2011).

Ka positiivne suhtumine, praktika tõsiselt võtmine ja praktikakoha reeglitest kinnipidamine mõjutavad edukat praktiseerimist (Wen, 2010; Liu, Xu, & Weitz, 2011). Emotsionaalne eneseväljendus mõjutab praktilist õppimist ja juhendamist. Ühe uurimuse tulemused näitasid, et praktikandil on aktiivne roll oma praktika vormimisel - õppija emotsionaalne eneseväljendus ja sotsiaalne aktiivsus töökohal mõjutab õppimist, mentorite poolt pakutud juhendamist ja tööga rahulolu, samas kui oma emotsioonide peitmine vähendab õppimist (Liu, Xu, & Weitz, 2011).

Praktika kolme osapoolt uurides on leitud, et ülikool saab kasu siis, kui nende üliõpilased saavad praktikakohast väga hea kogemuse, see tekitab ülikoolist hea maine tööandjate seas ning sellest konkreetsest ülikoolist või instituudist kutsutakse jällegi tudengeid praktikale (Varshney & Mishra, 2014). Lisaks on praktika mõju maksimaalne, kui ülikool tagab praktikale sobiva

struktuuri ning integreerib praktika kogemuse üliõpilase akadeemilise taustaga (Hergert, 2009). Juhendamine on märksõna, mis käib läbi pea kõikidest praktika uurimustest, mistõttu väärivad eraldi esile tõstmist. Efektiivne juhendamine mängib suurt rolli üliõpilaste praktika kogemuse juures, see mõjutab praktika efektiivsust (Varshney & Mishra, 2014; D'Abate, Youndt & Wenzel, 2009; Lam & Ching, 2007; Wen, 2010; Stonkhorst, 2005; McHugh, 2017). Õppimise ja osaks saanud juhendamine tase on tugevalt seotud praktikandi töö rahuloluga, emotsionaalse pühendumusega oma praktikakoha ja juhendaja suhtes ning positiivse suhtumisega antud töövaldkonda, kus praktiseeriti (Liu, Xu, & Weitz, 2011)

Teadlased on vaadeldud aspekte, mis muudavad praktika positiivseks või negatiivseks, nendeks aspektideks on sensoorsed, emotsionaalsed, loov-kognitiivsed, füüsilised ja suhetega seotud kogemused. Igal aspektil on oma mõju praktika kogemusele, soovile töötada. Uurimuses, kus neid kogemusi uuriti, tõid üliõpilased positiivsete kogemuste juures välja, et nad võitsid palju sõpru ning said väärtuslike kogemusi inimestevahelistes suhetes (Chen et al., 2011). Nad avardasid oma tulevikuväljavaateid ja uskusid, et nende pingutused olid vaeva väärt. Klientidelt saadud kiitev tagasiside andis tunde, et nad on midagi saavutanud. Üliõpilased kasutasid võimalust ja mõtestasid ühiskonda ja selle reaalsust ning parandasid oma sotsiaalseid oskusi. Nad muutusid kannatlikumaks ja tolerantsemaks tööülesandeid tehes. Analüüsid positiivseid kogemusi leiti, et tõsis ka üliõpilaste võimekus kriitiliselt reflekteerida ja seada karjääriplaan (Chen et al., 2011).

Uuritud on ka spetsiifiliselt välismaale vahetusüliõpilaseks ja praktikale läinud üliõpilaste rahulolu oma kogemusega ning õpiväljundite täitumist (keeleõpe, enesetõhusus ja personaalsed karakteristikud, rahvusvahelised ja kultuuridevahelised pädevused ning teised professionaalsed oskused). Mainitud uurimuses on oma välispraktika kogemusega rahul 79% üliõpilastest, neist inglise keeles töötanud praktikandid tegid ka keeleõppe osas edusamme (Stonkhorst, 2005). Kultuurse empaatia (tolerantsus ja mõistmine kultuuridevaheliste erinevuste suhtes (O'Connell, 2018)), emotsionaalse stabiilsuse, sotsiaalse initsiatiivikuse, avatuse ja paindlikkuse osas tegid silmapaistvat edasiminekut kõigest 35% küsitatud välispraktikantidest ning olgu mainitud, et osadel praktikantidel oli nende karakteristikutega seoses ka negatiivseid kogemusi. Enesetõhususe tõusu võis märgata 60% välispraktikantidest ning teiste professionaalsete pädevuste märgatavat kuni piisavat tõusu märkisid 35-45% välispraktikal käinutest, mis oli sarnane kodumaal praktikat teinud üliõpilastel, seega ei tulnud uuringus esile välismaal praktika

tegemise eeliseid ega puudusi. Uurimuse kokkuvõtteks oli iga üliõpilase kogemus väga erinev ning fookusesse võetud õpiväljundite saavutamine suure küsimärgi all, samas sõltub õpiväljundite saavutamine välispraktika puhul kõige enam üliõpilaste motiveeritusest, kui palju üliõpilased juba omavad olulisi üldisi oskusi oma välispraktika edukuse suurendamiseks. Vähem oluline pole ka adekvaatne juhendamine välispraktika kestel, kui ka enne ja pärast (Stonkhorst, 2005).

1.4 Praktika kui tööõppimine

Traditsiooniliselt on õppimise mõistet seotud formaalse haridusega. Huvi tööõppimise vastu on alates 1990-ndatest alates järjepanu tõusnud ning selle põhjuseks viimastel aastakümnetel toimunud enneolematult kiired muutused ühiskonnas ning tööelus. Tormilised arengud side- ja infotehnoloogias, kasvav teadmiste tootmine majanduses, suurenev rahvusvahelisus ja globaliseerumine, samuti muutused ametialastes struktuurides, sisus ja töökorralduses on heitnud väljakutse mitte ainult haridusasutustele, vaid ka ettevõtetele arendada uusi võimalusi hoidmaks oma töötajate kompetentsi saamaks hakkama nende uute väljakutsetega. Seega on pidev ja elukestev õppimine saanud oluliseks nii haridusvaldkonnas kui ka ettevõtetele, kes opereerivad rahvusvahelistel turgudel (Tynjälä, 2008).

Uuringud väljundipõhise kõrghariduse vallas on näidanud lõhet töökohal vajalike teadmiste ja formaalse hariduse poolt antud teadmiste ja oskuste osas (Tynjälä, 2008; Kaseorg ja Punninen, 2013). Eraut (2004) on klassifitseerinud teadmiste tüübid, mida kutse- ja kõrghariduse programmid väidetavalt pakuvad, järgmiselt: teoreetilised teadmised; metodoloogilised teadmised; praktilised oskused ja tehnikad; üldised oskused ja üldine teadmine oma eriala kohta. Kuigi enamus neist teadmiste tüüpidest on kirjeldatud ülekantavatena, on siiski vähe tõestust, mil määral omandavad üliõpilased metodoloogilisi teadmisi, üldteadmisi ja üldteadmisi oma eriala kohta ning kuidas teoreetiliste teadmiste ja praktiliste oskuste muutused on hiljem ülekantavad töökohale (Eraut, 2004). Mitmed teadlased tööõppimise valdkonnas on rõhutanud, et koolipõhises kontekstis arendatud põhivoolu kontseptsioonid õppimise kohta pole ülekantavad analüüsides tööõppimist (Tynjälä, 2008).

Tööõppimist on määratletud kui iseseisvat, tööpõhist protsessi, mis suurendab õppija kohanemisvõimet. Tööõppimise piiratud interpretatsioon seob õppimist töökohal kui

juhendumist tööandjate vajadustest ja motivatsioonist, laiemas perspektiivis keskendutakse õppimisele, mis on seotud tööga ja mida juhivad rohkem üksikisikud ja ühiskondlikud vajadused (Linehan, 2008). Tööl õppimine selgelt ühendab teooria praktikaga ning teadmise kogemusega (Raelin, 2008). Rääkides tööl õppimisest ei saa oletada, et töökoht on ühesugune keskkond kõigile õppijatele. Selle asemel tuleb mõista, et inimeste positsioonid ja võimalused töökohal õppimiseks on erinevad, ettevõtted erinevatel tegevusaladel omavad erinevaid töökultuure, töökohal õppijad on mitmes vanusegrupis, igat laadi hariduse ja professionaalse kogemusega (Tynjälä, 2008).

Mida siis ikkagi töökohal õpitakse? Eraut'i (2004) ja tema kolleegide poolt loodud tööl õppimise õpiväljundite tüpoloogia põhjal võib öelda, et on vähe asju, mida töökohal õppida ei saa. Tööpõhiselt saab õppida ülesandeid teostama (paraneb ülesande täitmise kiirus ja ladusus, oskuste hulk ja koostöö), suureneb teadlikkus ja mõistmine oma kolleegide, ülemuste ja klientidega suhtlemisel, toimub isiksuslik areng (enesehindamine ja juhtimine, emotsioonidega toimetulek, suhete loomine ja hoidmine, võimekus kogemusest õppida), areneb meeskonnatöö (suutlikkus üksteiselt õppida) ja erinevate rollide täitmine töökohas. Oluline on ka akadeemiliste teadmiste ja oskuste kasutamise praktiseerimine, otsuste tegemise ja probleemide lahendamise oskus (sh otsuste tegemine grupis ja keerulistes olukordades, probleemi analüüs, erinevate võimaluste hindamine, otsustamine surve all) ning oma tööle hinnangu andmine (ülesannete kvaliteetse täitmise ja riskitegurite üle otsustamine, enda eelnevate prioriteetide ja väärtuste ümber hindamine) (Eraut, 2004).

Kuigi mainitud õpiväljundite autorid näevad seda siiski heuristilise seadena kasutamiseks uuringutes ning samuti tuletamaks inimestele meelde, mida nad oma töökontekstis saaksid õppida (Eraut, 2004), siis magistritöö autori arvates sobib neid tulemusi kasutada ka kõrghariduses praktika õpiväljundeid paika pannes.

1.5 Kogemusest õppimine praktikal

Kogemusest õppimise teooria (KÕT) on holistiline teooria, mis defineerib õppimist kui inimese kohanemise peamist protsessi, hõlmates kogu inimest (Passarelli & Kolb, 2011). Selliselt ei ole KÕT kohaldatav mitte ainult formaalse hariduse kontekstis, vaid kõigis elu valdkondades (Passarelli & Kolb, 2011; Kolb, 2015). Õppimine kogemusest on üldlevinud, inimtegevuses

esindatud igal pool ja kogu aeg. Õppimisprotsessi holistiline olemus tähendab ka seda, et see opereerib kõigil inimühiskonna tasanditel hõlmates indiviidi, gruppi, organisatsiooni kui tervet ühiskonda (Passarelli & Kolb, 2011).

Kogemusest õppimist või ka eksperimentaalset õppimist tihtipeale defineeritakse kui õppimist elukogemusest ning millele vastandatakse loenguid ja klassiruumis õppimist (Kolb, 2015). Kogemusliku õppe eesmärk on aidata selgitada, kuidas kogemused muutuvad õppimiseks ja usaldusväärseks teadmiseks. Kolbi (2015) järgi saab kogemusest õppimine toimuda läbi õppimise protsessi, mille raames toimub kogemuse tajumine, mõistmine, töötlemine ja ümberkujundamine, mille tulemusel kujuneb teadmine (Kolb, 2015). Kolb (2011) töötas välja mudeli, milles kogemuslik õppimine toimub neljas etapis: konkreetne kogemus, reflektiivne vaatlus, nähtuse abstraktne mõtestamine ning aktiivne tegevus või eksperimenteerimine. Sellises protsessis on oluline, et õppija läbiks tsükli kõik 4 astet – kogemine, refleksioon, mõtestamine ja tegevus, sest näiteks ilma kogemust analüüsimata ja reflekteerimata ei toimu õppimist (Passarelli & Kolb, 2011). Paljud hariduslikud institutsioonid pakuvad kogemusliku õppe programme nagu praktika, erialaprojekte ja klassiruumis toimuvaid kogemusliku õppe harjutusi, lisamaks otsest kogemuslikku komponenti oma traditsiooniliselt akadeemilistesse õppekavadesse (Kolb, 2015). Kogemusest õppimise protsessi oluline osa on refleksioon, millest tuleb juttu järgnevas peatükis.

1.6 Õppimise toetamine praktikal

1.6.1. Refleksioon kui praktikal õppimise toetaja

Selleks, et toimuks õppimine läbi tegevuste ja uute kogemuste, on vajalik oma tegevusi ja kogemusi reflekteerida. Refleksioon on mõiste, mida võib mõista väga erinevalt, osadele on see midagi iseenesest mõistetavat, tegevus, mis saadab inimese mõtlemist instinktiivselt ja alateadlikult. Teiste jaoks võivad teatud refleksiooni tasemed olla nii sügavad, et selleni igaüks ei jõuagi. Moon (1999, 2004) on defineerinud refleksiooni kui ühte vaimse töötlemise vormi - nagu näiteks ka mõtlemine - mida me kasutame mingi eesmärgi või kindla tulemuse saavutamiseks. Reflekteerida on kõige parem suhteliselt keerukate ja halvasti struktureeritud ideede üle, mille kohta pole ilmselget lahendust, seega reflekteerimine põhineb suuresti juba olemasolevate teadmiste töötlemisele ja mõistmisele, mida me juba teame (Moon, 1999, 2004). Refleksioon on tihtipeale protsess, mis tähendab oma teadmiste ja tunnete ümber organiseerimist, eesmärgiga

saavutada täiendav sisekaemus (Moon, 2004). Refleksiooniprotsessi eesmärgiks on arendada professionaalset mõistmist ja sügavat õppimist sisaldavat praktikat, mis on oma olemuselt muundav, jõustav, valgustav ning lõplikult vabastav. Refleksiooniprotsess võib esile kutsuda muutumist nii läbi kirjaliku kui sisemise dialoogi iseendaga (Black & Plowright, 2010).

Üks uuematest teooriatest, mis puudutab õppimist läbi kogemuse ja refleksiooni, on ökoloogilise refleksiooni teooria, mis on kokku pandud toetudes teadustöödele läbi aastakümnete. Ökoloogiline lähenemine refleksioonile võtab arvesse tööka, et kogemuslik õppimine toimub erinevates ja keerulistes keskkondades, kus on vastastikusel sõltuvusel õppija, ülikool ja praktika asutus ning tihti ka inimesed, kellele teenust osutatakse. Keerukust lisavad veel sellised muutujad nagu üliõpilase kogemus, erialaspetsiifilised protokollid -juhendid ja praktika tegevusplaan. Teooria aluseks on 11 tõenduspõhist eeldust, nagu näiteks uskumused, et refleksioon toetab õppimist, refleksioon võib toimuda pinnapealselt raporteerides kui ka sügavalt ja kriitiliselt reflekteerides, reflekteerimist saab õppida ja õpetada jne. Refleksiooni ökoloogia teooria koosneb kolmest ökoloogiast: õppija, õppimiskeskond ja kogemusest õppimise kontekst. Õppija ökoloogia sisaldab endas kognitiivset võimekust nagu eneseteadlikkus, eneseregulatsioon ja motivatsioon, suhtlemis- ja keeleoskust, kontekstuaalset elementi ehk väärtused, uskumused, keel ja kultuur ning viimaks erinevad asjaolud nagu õppija vanus, eluetapp, geograafiline asukoht, haridustase jne. Õppimise ökoloogia sisuks on nii õppija, akadeemilise ja praktikakoha juhendaja valmisolek ja võimekus refleksiooniks, õppekava kontekst (praktika juhend, refleksiooni hindamine) ja õpiväljundid. Kogemusliku õppimise ökoloogia tähendab praktika tüüpi ja tingimusi (kui pikk, kas kohustuslik), akadeemilise õppimise tingimusi ning praktikakoha tingimusi. Kõik teooria komponendid on omavahel seotud ning üksteisest sõltuvad (Harvey, Coulson, & McMaugh, 2016).

Vahendeid kogemusest õppimise refleksiooniks on erinevaid: refleksiooni soodustavate küsimustega aruanne, praktikapäevik, eneseanalüüs, portfoolio (Black & Plowright, 2010), blogi pidamine (Luik et al., 2013; Chu, Chan, & Tiwari, 2012), videolindistus (Calandra et al., 2009) jne. Seda, milline vahend on valitud ja kuidas on see üles ehitatud refleksiooni soodustamiseks, otsustavad praktikakursuse koostajad või juhendaja kõrgkoolis. Kuigi refleksiooniprotsess võib muutumist esile kutsuda ka läbi sisemise dialoogi iseendaga (Black & Plowright, 2010), on oma mõtete ja kogemuste kirja panemine (päevik, logiraamat, portfoolio jne) ja nende seostamine õppimise ja oma tööga eriti kasulik abistaja reflekteerimisel (Black & Plowright, 2010; Carson &

Fisher, 2006). Reflektiivne kirjutamine, tingimusel, et see on kirjutaja jaoks privaatne, võib viia tähenduslike sisekaemusteni, kui vahendatud kogemus on tõlgitud õppimiseks (Carson & Fisher, 2006). Samas on oluline, et reflektiivse töö protsess ja väljund on esitatud kirjalikus vormis ning teistele (näiteks juhendajale) vaatamiseks ja hindamiseks (Moon, 2004). On leitud, et üliõpilased, kes kasutasid päevikut regulaarselt, said kõige rohkem sisekaemusi oma kogemustest ja jõudsid kergemalt kriitilise refleksioonini (Carson & Fisher, 2006). Pedagoogilist praktikat sooritavate üliõpilaste peetud blogi kasutamist uurides on avastatud, et mida pikemad olid blogipostitused, mida suurem oli postituste arv ning kirjutatud ja saadud kommentaaride arv, seda kõrgem oli refleksioonitase postitustes (Luik et al., 2013). Teises praktika ajal blogimist uurinud teadustöös leiti, et blogimine aitas kaasa informatsiooni jagamisele, teadmise konstrueerimisele, teadmiste ja kogemuste reflekteerimisele, tunnete ja emotsioonide edasi andmisele ja sotsiaalse toetuse jagamisele. Tagasiside andmise võimalus blogimise puhul pakkus samuti üliõpilastele reflekteerimise võimalusi (Chu, Chan, & Tiwari, 2012). Üliõpilaste tegevuse filmimine on näidanud, et oma tegevust tagantjärele filmilindilt näinud üliõpilaste reflektiivne arutus oli pikem ja sügavam kui nendel, kel ei olnud pärast võimalik salvestust vaadata. Samuti arutlesid filmitud üliõpilased pärast salvestuse vaatamist oma tegevuste üle mitmel tasandil, sidudes omavahel teooria ja praktika (Calandra et al., 2009). Refleksiooni ja õppimise toetaja on ka juhendaja, sellest pikemalt järgmises osas.

1.6.2. Juhendamine kui õppimise toetaja

Praktika erineb tüüpilisest klassiruumis toimuvast õppest mitmel viisil. Ülikoolipoolse juhendaja roll on olla pigem protsessijuht kui sisu ekspert ehk siis ülikoolipoolisel juhendajal ei ole tingimata vajalik sisulist teadmist üliõpilase spetsiifilise praktika kohta, sisuliseks eksperdiks on siiski praktikakoha juhendaja. Seega on ülikoolipoolse juhendaja ülesandeks juhtida praktikantide kogemusliku õppimise protsessi (Chapman et al., 1995; viidatud Barber & Bailey, 2015 j). Praktikakursuse ettevalmistavas etapis pannakse koostöös õppekava juhi/õppeasutuse (struktuuriüksuse) juhtidega paika praktika ajaline asetus õppekavas, selle suhe teistesse õppeainetesse õppekavas ja praktikatesse, praktika eesmärgid ning oodatavad õpiväljundid. Arutatakse läbi ja lepitakse kokku, kuidas konkreetse praktika eesmärgid toetavad õppekava üldisi eesmärke. Koosõlastatud eesmärkide põhjal koostab õppeasutusepoolne juhendaja

praktikajuhendi oma õppeaines, kus on kajastatud erialased eesmärgid, võimalikud tööülesanded/protsesside loetelu, mida praktikant peab jälgima, ise tegema või mille kohta infot koguma ning oodatavad oskused, teadmised ja kogemused. Praktikandile peab praktikale minnes olema selged praktika ülesanded, vajalik dokumentatsioon (praktikaleping) ning kursuse läbimiseks vajalikud tingimused, sh aruandlus (Paju, Zimmermann, & Aitsen, 2016). Arvestada tuleb ka sellega, et isegi kui kursuse disainile on pandud palju rõhku, siis üliõpilase kogemused praktikakohas on kõik erinevad ning kogemusi ülikoolipoolne juhendaja ei saa kontrollida. Samas on võimalik kursus üles ehitada selliselt, et õppimist soodustavad tegevused sobiksid erinevate kogemustega (Barber & Bailey, 2015). Vähem oluline pole kõrgkoolipoolne eeltöö seoses praktikakohtadega - sõeluda läbi praktikat pakkuvad organisatsioonid ning tutvuda nende võimalustega pakkuda kvaliteetset juhendamist (McHugh, 2017).

Praktikakoha juhendaja roll praktikal õppimise toetamises on väga oluline, seepärast on tähtis, et enne praktikandi võtmist tutvuks juhendaja ülikoolipoolse praktikajuhendi ja praktikandi endaga, et saada ülevaade praktika eesmärgist ja üliõpilase nägemusest oma praktikale. Eelnevalt kokkulepitu põhjal sõlmitakse kolmepoolne praktikaleping. Praktika kestel on praktikakohapoolne juhendaja see, kes hoolitseb praktikandi erialase väljaõppe eest, sinna hulka kuuluvad töövahendite kasutamine, õigete töövõtete omandamine, tööprotsesside mõtestamine, tööde planeerimine ja õigeaegne teostamine. Oluline õppimise toetaja on tagasiside, mida juhendaja annab praktika jooksul ehk suuliselt, kuid praktika lõpus on üliõpilasele kasulik saada praktikakoha juhendaja tagasiside ning hinnang kirjalikult. Lisaks üliõpilasele tuleb tavaliselt anda tagasisidet üliõpilase kohta ka õppeasutusepoolsele praktikajuhendajale, milleks tuleb täita kas tagasiside vorm, kinnitada praktikapäevik või muu õppeasutuse nõutud dokumentatsioon (Paju, Zimmermann, & Aitsen, 2016). Nagu eelnevate uurimuste peatükis mainitud, on väga vähe praktikat uurivaid teadustöid, kus poleks vaadeldud juhendamise, eriti siis praktikakohapoolse juhendamise mõju praktikale. Hea juhendamine ja toetus tõstavad praktika arenguväärtust, suurendab üliõpilaste tööotsimise kavatsusi ning rahulolu praktikaga. Ka on juhendaja toetus positiivselt seotud õpiväljundite saavutamisega. Praktikante võtavad ettevõtted peavad endale teadvustama, et praktikandid vajavad ja ka ootavad kõrgel tasemel juhendamist ning seepärast ei saa alati praktikantidesse suhtuda kui poolekohaga või lühiajalistesse töölistesse. Praktikanti vastu võttes tuleb ettevõttel määrata talle juhendaja,

kellel on head juhendamise oskused (McHugh, 2017).

1.7 Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Eelpool väljatoodu oli teaduskirjanduse põhjal koostatud ülevaade praktikal õppimisega seotud teooriatest ja uurimustest. Magistritöö eesmärgiks oli selgitada välja, kuidas kirjeldavad TÜ üliõpilased välispraktikale mineku põhjuseid, eesmärke ja ettevalmistust, välispraktikal õppimise kogemust, praktikakoha- ja ülikoolipoolset juhendamist ning aruandlust kui õppimist toetavaid tegureid üliõpilase pilgu läbi.

Lähtuvalt töö eesmärgist ja eelnevates uuringutes ilmnunud probleemidest välispraktika uurimisel oli püstitatud kolm uurimisküsimust:

- 1) Mil viisil kirjeldavad üliõpilased välispraktikale minemise põhjuseid, eesmärke ja ettevalmistust?
- 2) Kuidas kirjeldavad üliõpilased välispraktikal õppimise kogemusi?
- 3) Kuidas toetavad üliõpilaste hinnangul välispraktika juhendamine ja aruandlus välispraktikal õppimist?

Antud uurimusküsimuste toel sooviti uurida kolme teemat. Kõigepealt välispraktikal õppimise kogemust kui tervikut ja protsessi – esiteks välispraktikale mineku põhjused, eesmärgid ja ettevalmistus, teiseks omandatud oskused ning õpikogemused, praktika mõjutajad ja takistajad - mõistmaks erinevaid tegureid ning üliõpilaste valikuid ja otsuseid, mis lõpuks praktikakogemuse moodustas. Kolmandaks oli oluline uurida ülikooli- ja praktikakohapoolset juhendamist üliõpilase pilgu läbi ning seda, kuidas on korraldatud aruandlus ning mil viisil see toetab üliõpilase õppimist. Uuringu fookuses oli üliõpilaste kogemus välispraktikal õpitule ning kuidas juhendamine ja aruandlus seda toetasid.

2. Metoodika

Uurimisküsimustele vastamiseks viidi 2018. aasta jaanuarist märtsini läbi kvalitatiivne uurimus. Viimane osutus valituks, kuna see annab põhjaliku, keeruka ja detailse arusaamise tähendustest, tegevustest, jälgitavatest ja mitte-jälgitavatest fenomenidest, suhtumistest, kavatsustest ja käitumistest ning annab uurimuses osalejatele häälte (Cohen, Manion, & Morrison, 2018). Kvalitatiivne uurimisviis aitab ka mõista inimeste poolt vabalt jagatud ideid ja mõtteid, sealjuures üldistusi tegemata ning nende kaudu uurida inimestega seotud probleeme ja nende tagamaid (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara, 2005). Kuna käesoleva uurimistöö eesmärgiks oli uurida TÜ üliõpilaste välispraktikal õppimise kogemusi, siis on tegemist fenomenoloogilise uurimusega, kus uuringu fookuses on indiviidide läbielatud kogemused (Cohen, Manion, & Morrison, 2018).

2.1 Valim

Uurimuse valimiks olid Tartu Ülikooli üliõpilased, kes sooritasid praktika välismaal 2017. aasta jooksul, kokku 10 üliõpilast. Valimis osalenud üliõpilased valiti silmas pidades maksimaalset variatiivsust, ehk siis valimisse jõudsid erinevate erialade üliõpilased (arstiteadus, füsioteraapia, kultuurikorraldus, ajalugu, eesti ja soome-ugri keeleteadus, tarkvaratehnika, matemaatika, rakenduslik mõõdeteadus, demokraatia ja valitsemine, Läänemere regiooni uuringud). Maksimaalse variatiivsuse kasutamine aitab selgitada diferentseerumist ja varieerumist uurimisväljal (Laherand, 2008; Õunapuu, 2012). Uurimuse eesmärgiks oli uurida ja tõlgendada inimese isiklikku ja sotsiaalset kogemust (Laherand, 2008), sellega oli arvestatud ka valimi suuruse otsustamisel. Valimi kriteeriumiteks oli välispraktika sooritamine praktikakursuse raames, et oleks võimalik seostada välispraktika kogemust praktikakursuse õpiväljunditega, samuti pidi kursusel olema ülikooli- ja praktikabaasipoolne juhendaja, seega sai uurida aruandlust ja juhendamist õppimise toetajana.

Uurimuses osalejate leidmiseks võeti ühendust TÜ Rahvusvahelise õpirände keskusega, täpsemalt Erasmus+ välispraktika programmi koordineeriva spetsialistiga. Erasmus+ välispraktika programm ja selle stipendiaadid valiti valimi leidmiseks seepärast, kuna antud programm nõuab praktika sooritamist TÜ praktikakursuse raames, samuti on miinimum välispraktika sooritamise kestus vähemalt kaks kuud (60 päeva), mis võimaldab üliõpilasel

koguda märkimisväärset hulgal kogemusi. Erasmus välispraktika ja üliõpilasvahetuse koordinaatoril paluti saata 2017. aastal välispraktikal käinud nii eestlastest üliõpilastele kui TÜ-s kraadiõppes olevatele välisüliõpilastele uuringus osalemise kutse (e-kirja näidised on lisas 1 ja 2). Kõigepealt saadeti kutse 47 ainult eestlastest välispraktikal käinutele, millele ei reageerinud ükski üliõpilane. Meeldetuletava kirja saatmise järel võtsid ühendust neli inimest, kellest üks oli äsjalõpetanuna välispraktikal käinu, kes kahjuks valimisse ei sobinud (nimelt saavad Erasmus välispraktika toetust taotleda ka äsja ülikooli lõpetanud, kuid nende praktika ei toimu enam praktikaaine raames, samuti ei toimu sisulist ülikoolipoolset juhendamist), seega jäi valimisse esialgu kolm üliõpilast. Siis saadeti e-kutse ka 60 välismaalastest TÜ üliõpilastele ning sellele kirjale vastas neli välisüliõpilast, lisaks tulid vastused veel kolmelt eestlaselt. Kokku toimus 10 intervjuud. Valimis olevatest üliõpilastest kuus olid naised ja neli mehed. Kaheksa intervjuueeritavat õppisid välispraktika sooritamise ajal magistriõppes, üks omandas teist bakalaureuseharidust ning üks õppis rakenduskõrgharidusõppes. Neli uuringus osalenut olid välisüliõpilased väljaspool Euroopa Liitu asuvatest riikidest. Välismaal sooritati praktikat 2-4 kuud, intervjuueeritavate vanus oli vahemikus 23-45 ning praktika toimus vastavalt Erasmus+ programmi tingimustele kohaselt ühes Euroopa Liidu liikmesriigis. Täpsema ülevaate valimist leiab tabelist 1.

Tabel 1. Uurimuse valim (konfidentsiaalsuse tagamiseks on esitatud uuritavate nimede asemel pseudonüümid).

Pseudo-nüüm	Sugu	Vanus	Päritolu riik	Õppeaste	Eriala	Välispraktika riik	Välispraktika pikkus
Janne	N	24	Eesti	Magistriõpe	Arstiteadus	Ühendkuningriigid	2 kuud
Joakim	M	25	Eesti	Magistriõpe	Ajalugu	Saksamaa	4 kuud
Eva	N	23	Eesti	Magistriõpe	Eesti ja soome-ugri keeleteadus	Saksamaa	4 kuud
Masood	M	23	Pakistan	Magistriõpe	Rakenduslik mõõdeteadus	Malta	2,5 kuud
Hiie	N	26	Eesti	Rakendus-kõrgharidus	Kultuurikorraldus	Saksamaa	3 kuud
Lisa	N	23	USA	Magistriõpe	Läänemere regiooni uuringud	Belgia	3 kuud
Oleg	M	24	Ukraina	Magistriõpe	Tarkvaratehnika	Slovakkia	2 kuud
Anne	N	45	Eesti	Magistriõpe	Füsioteraapia	Hispaania	3 kuud
Asko	M	32	Eesti	Bakalaureuse-õpe	Matemaatika	Saksamaa	3 kuud
Maya	N	23	Gruusia	Magistriõpe	Demokraatia ja valitsemine	Läti	2 kuud

2.2 Andmete kogumine

Andmekogumisvahendiks oli valitud intervjuu, kuna see aitab inimest näha „subjektina“ ning inimene on uurimuses aktiivne ja tähendusi loov osapool (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara, 2010). Intervjuud viidi läbi jaanuarist-märtsini aastal 2018, seega vaatasid üliõpilased tagasi oma välispraktika kogemusele retrospektiivis. Mõistmaks uuringus osalejate poolt oma kogemustele antud tähendusi, oli vaja lahtiste küsimustega intervjuud, et haarata iga uuringus osaleja kogemuse ja sellele antud tähenduste tuuma koos detailsete kirjeldustega (Marshall & Rossman, 2016; viidatud Cohen, Manion, & Morrison, 2018 j). Seepärast otsustati käesolevas uurimuses kasutada poolstruktureeritud intervjuud, mille korraldus on osaliselt reglementeeritud ehk küsimused on osaliselt ette valmistatud ning mille järjekorda võib intervjuu ajal muuta (Õunapuu, 2014).

Andmete kogumiseks koostas autor poolstruktureeritud individuaalse intervjuu kava, millega saab tutvuda lisa 3. Ettevalmistatud küsimused olid enamuses avatud ja vastavalt küsimusele sai uurija anda ka selgitusi. Suletud küsimuste puhul paluti uuritavatel vastust põhjendada. Intervjuu oli üles ehitatud põhimõttel, et täpsustavaid ja selgitavaid küsimusi esitab intervjuueerija vastavalt vajadusele. Intervjuukavas moodustasid peamised intervjuuküsimused ning kui intervjuueeritavalt oli vaja täpsustavaid küsimusi, siis olid ka need uurijal igaks juhuks juba olemas. Intervjuuküsimusi koostades jälgiti, et küsimused puudutaks järgmisi teemasid: välispraktikale mineku põhjused ning ettevalmistused välispraktikaks; välispraktikantide ootused ja eesmärgid enne praktikat; konkreetsete õppimissituatsioonide analüüs, ametlike õpiväljundite omandamine; juhendamine ja aruandlus kui õppimise toetajad.

Esimeses kahes teemaplokis oli põhiküsimusi kaks (näiteks „Jutustage, miks otsustasite teha oma praktika välismaal?“ ning „Millised oli teie ootused välispraktikale minnes?“) ja üks kuni kolm lisaküsimust selleks, kui esimestele küsimustele ei tulnud ammendavaid vastuseid. Konkreetsete õppimissituatsioonide analüüsi plokis oli kaheksa põhiküsimust, nagu näiteks „Kirjeldage ühte situatsiooni või päeva, kui õppisite kõige rohkem“ või „Mida peate välismaal praktiseerimise kogemuse juures kõige tähtsamaks?“. Võimalikke selgitavaid lisaküsimusi oli kaks. Viimases, õpiväljundite, aruandluse ja juhendamise kui õppimise toetajad plokis oli kuus põhiküsimust ja seitse lisaküsimust. Põhiküsimustest võib näiteks tuua „Kirjeldage

ülikoolipoolset juhendamist?“ ja „Kuidas oli korraldatud praktika aruandlus ja/või kaitsmine?“. Prooviintervjuu läks hästi, leidis kinnitust intervjuukava teemablokkide loogiline järjestus ning uurija otsustas prooviintervjuud uurimuses kasutada. Prooviintervjuu järel jäeti üks küsimus täpsustavate küsimuste („Mida tähendab sinu jaoks mõiste praktika välismaal?“) hulka ning lisati üks täiendav lisaküsimus kolmandasse teemablokki („Kuidas sa aru said, et sa õppisid selles situatsioonis?“). Uurijale sai ka selgeks, et enne intervjuud on oluline teha eeltööd, küsida üliõpilase eriala ja võetud praktikakursuse nime, et ennast kurssi viia praktiline eesmärkide ja õpiväljunditega. Siiski mõnel korral ei olnud võimalik eeltööd teha, kuna näiteks üliõpilane ei vastanud eelnetavatele küsimustele ja seepärast tuli otsida praktiline üles ja tutvuda kursuse infoga intervjuu ajal.

Kuna intervjueriti ka välisüliõpilasi, siis tuli uurijal tõlkida instrument lisaks inglise keelde ning kodeerimisel ja analüüsimisel tuli töötada nii inglise kui eesti keeles. Osa intervjuusid toimusid ka Skype programmi vahendusel üle interneti, kuna osa üliõpilasi kas õppis või töötas andmete kogumise hetkel välismaal.

Intervjuud viis läbi uurija ise, tehnilistest abivahenditest kasutati diktofoni, Skype programmi salvestajat ja nutitelefooni diktofoni. Intervjuud viidi läbi privaatsetes kohas, enamasti uurija töökohas, aga ka näiteks üliõpilase õppimiskohas Physicumis. Kuus intervjuud toimusid silmast silma ning neli intervjuud Skype programmi abiga. Intervjuu pikkus varieerus 27 minutist kuni 1 tund ja 16 minutini, keskmine intervjuu pikkus oli 42 minutit ja keskmise transkriptsiooni pikkuseks kujunes kuus lehekülge (*Calibri*, kirjasuurus 11, ühekordne reavahe). Kokku tekkis 58 lehekülge transkribeeritud teksti. Intervjuu toimumiskohast ning selle pikkusest informeeriti intervjuus osalejaid piisavalt ette. Intervjuu algas nii, et kõigepealt tutvustas uurija iseennast, siis oma töö eesmärki ja metoodikat, siis võimalikke riske ja kasusid uuritavale ning infot, mis puudutas konfidentsiaalsust. Intervjueritavatel paluti täita ka nõusoleku leht ning anti lubadus, et neid teavitatakse uurimuse võimalikust avalikustamisest. Kõikide elulooliste aspektide kajastamisel säilitatakse intervjueritavate anonüümsus ning kõiki intervjueritavaid puudutavad andmeid käsitletakse konfidentsiaalselt.

2.3 Andmete analüüs

Lindistatud intervjuude põhjal viidi läbi kvalitatiivne induktiivne sisuanalüüs, sest selle abil saab uurimistulemusi kirjeldada, klassifitseerida ja keskenduda teksti sisule (Laherand, 2008). Sellise analüüsiga on võimalik mõista uurimuses osalejate maailma, uurida nende tõlgendusi ja tähendussüsteeme (Kalmus et al., 2015) ning leida just välispraktikal käinud üliõpilaste kogemuste erinevaid tahke ja nüansse.

Intervjuude transkriptsioonid salvestati lihtteksti vormingus ning laeti üles *QCAmap* andmetöötluskeskkonda, olles intervjuud tähistanud numbritega. Seejärel kodeeriti olulised tekstilõigud intervjuudes vastavalt uurimisküsimustest tulenevatele teemadele. Koodi moodustumisel võis tähenduslikuks üksuseks olla fraas, osa lausest ja ka pikem tekstilõik. Koodid moodustati uurimisküsimustega seotud tähenduslike üksuste sisukokkuvõtete põhjal ning selle käigus tekkis koodide loend. Sisult sarnased koodid grupeeriti alakategoriasse, mis moodustasid omakorda peakategoria (vaata tabel 2).

Tabel 2. Näide kodeerimisest.

Koodid	Alakategoria	Peakategoria
Patsientide haiguslugude analüüsid	Analüüsid	Aruandlus
Aruanded esitas	Aruanne	
Aruande ja eneseanalüüsi vormid olemas		
Aruande sisu		
Aruannet ei pidanud esitama		
Ei näe vajadust aruandel	Praktikapäevik	
Praktikapäevik iganädalaselt vabas vormis		
Praktikapäeviku sisu		
Praktikapäeviku vorm olemas		
Praktikapäeviku täitmine ei peaks keeruline olema	Kaitsmine	
Toimus praktika kaitsmine		
Kaitsmine juhendajaga vesteldes		
Praktika kaitsmist ei toimunud	Eneseanalüüs	
Kirjalik eneseanalüüs on kasulik		
Kirjalik erialane eneseanalüüs		
Mitte-kirjalik eneseanalüüs	Erasmus programmi aruandlus	
Praktika juhendaja tagasiside		

Kodeerimine toimus uurimisküsimuste kaupa: kõigepealt kodeeriti üliõpilaste kirjeldused praktikale minemise põhjuste, eesmärkide ja ettevalmistuste kohta, siis kirjeldused õppimise kogemuste kohta välispraktikal ning viimaks praktika juhendamise ja aruandluse kui õppimise toetajate kirjeldused. *QCAmap* keskkonnas moodustus esimesel kodeerimisringil suur hulk koode, kuid korduvkodeerimise, juhendajast kaaskodeerija abiga ning hiljem Exceli tabelis omakorda koodide korduva läbilugemise teel vähenes koodide arv.

3. Tulemused

Järgnevas peatükis on esitletud välispraktikal käinute seas läbi viidud intervjuude tulemused. Viimased on kirja pandud uurimisküsimustele vastavalt: mil viisil kirjeldavad välispraktikal käinud TÜ üliõpilased välispraktikale minemise põhjuseid, eesmärke ja ettevalmistusi, kuidas kirjeldavad üliõpilased välispraktikal õppimise kogemust ning kuidas toetavad üliõpilaste hinnangul välispraktika juhendamine ja aruandlus välispraktikal õppimist. Tulemuste illustreerimiseks on välja toodud tsitaadid intervjuueeritavate vastustest, inglise keelsed tsitaadid on tõlgitud eesti keelde (inglise keelsed tsitaadid originaalkeeles on välja toodud lisas 5).

3.1 Välispraktikal käinud TÜ üliõpilaste välispraktikale minemise põhjuste, eesmärkide ja ettevalmistuse kirjeldus

3.1.1. Välispraktikale minemise põhjused, ootused ja eesmärgid

Põhjuseid välismaale praktikale minemiseks oli väga erinevaid. Mitu üliõpilast mainis välispraktikale minemise põhjuseks soovi parandada keeleoskust või õppida täiesti uut keelt. Praktikale mineku põhjusteks oli ka kogemuse saamise soov mingis kindlas valdkonnas ning välispraktika kui vajalik täiendus elulookirjeldusele näitamaks töökogemust.

Sest ma arvasin, et see oleks mulle hea kogemus näha, kuidas kolmanda sektori organisatsioonid tegelikult töötavad (Maya).

Miks just valiti praktika välismaal tuli ka sellest, et Eestis ei saa teatud erialaspetsiifilisi oskusi õppida, samuti oli välispraktika võimaluseks saada endas selgusele seoses oma erialavalikuga. Samuti mindi välismaale sellepärast, et see lihtsalt oli võimalik.

Ja noh välismaale mineku põhjuseks oli just see, et oli võimalik minna ja noh omad lapsed on nüüd piisavalt suured, et nad said hakkama, vanaema abiga muidugi. Aga et selles mõttes erinevalt noorusajast oli võimalik (Anne).

Samas oli ühe välisüliõpilase soov praktikat Eestis teha, kuid kui see tal ei õnnestunud, siis pidi ta välismaale minema, kuna praktika oli kohustuslik.

No see on natuke kurb lugu. Ma kandideerisin erinevatele kohtadele nii Eestis kui välismaal, sest praktika minu õppekaval on kohustuslik ning ma pidin praktikale minema. Ma kandideerisin mõnele ametikohale Eestis, kuid need kohad, mis mulle tõeliselt meeldisid, ei olnud minu kvalifikatsioonist huvitatud. Ja siis oli veel see koht Slovakkias, mis oli enam-vähem ja lõppude lõpuks oli praktika hea kogemus (Oleg).

Välispraktikal käinute ootused ja eesmärgid oma praktikale olid suuresti kattuvad. Ootusteks oli areneda erialaselt- õppida uusi meetodeid ja tehnikaid, panna teooria praktikasse, saada praktilisi oskusi ja teistsugust kogemust.

Minu ootusteks oli teha midagi laboris, sest minu õppeprogrammi järgi me peaksime tegema midagi laboris ja õppima analüütilisi tehnikaid, mis aitavad meil areneda ja arendada analüütilises keemias kasutatavat metodoloogiat (Masood).

Ootuseks ja ka eesmärgiks oli praktiseerida keelt ja saada uusi tutvusi ja kontakte, tutvuda uue kultuuriga. Eesmärkidenähti veel enda proovilepanekut ja uue kogemuse saamist, töö leidmist. Mitmed märkisid, et neil ei olnud kõrgeid ootusi või ei seadnud nad endale eesmärke, mida sooviksid välispraktikaga saavutada. Samas nentisid nad ka, et kuna ootused välispraktikale olid madalad, siis tegelik tulemus oli positiivne ja meeldiv.

Tulemised vastasid ootustele, sest tegelikult ma ei läinud sinna eriliste ootustega ja ma ei saa öelda, et olekski olnud mu elu parimad 4 kuud, kuigi mulle väga meeldis seal ja seal oli tore, aga ma sain aru, et õpetamine ei ole mulle (Eva).

Leiti, et nende ootused välispraktikale said täidetud või oli praktika isegi parem, kui nende ootused, samas oli ka neid, kes ütlesid, et nende ootused ei saanud täidetud, põhjusteks teised tööülesanded kui need, mis esialgu said kokku lepitud, juhendamist ei olnud piisavalt, tööülesandeid ja vastutust ei olnud piisavalt.

Aga ühesõnaga, et seda olukorda, et seal oleks nagu väga palju tarku inimesi, kellelt kogu aeg nõu saaks küsida, et ma ei peaks nagu ise neid asju nagu üksipulgi netist üles

otsima... Seda ei olnud kahjuks, see on siiamaani nagu noh, kui muud asjad nagu toredad, aga see on nagu kõige suurem, ma ei ütleks pettumus, aga veits nõme (Asko).

3.1.2. Tegevused enne välispraktikat

Välispraktikale minemiseks tegid üliõpilased mitmeid ettevalmistusi. Kõige vaevalisemaks kujunes välispraktika koha leidmine, ainult ühele üliõpilasele sadas praktikapakkumine sülle – talle tuli info e-kirjaga. Ülejäänud tudengid otsisid ise praktikakohta – otsingumootoreid kasutades, töö- ja praktikakeskkondi läbi käies (näiteks *LinkedIn*), erinevatesse ülikoolidesse kirjutades. Üks üliõpilastest leidis infot praktikakoha kohta tänu teistele tudengitele, kes olid samas kohas juba praktikal käinud.

Praktikakoha leidmine oli ka omaette ooper. Põhimõtteliselt kasutasin laevade pommitamise meetodit, et hakkasin guugeldama ja guugeldama ja guugeldama mingeid kohti, mis võiks sobida minu erialaga (Joakim).

Tegeleti enne välispraktikat ka elukoha otsimisega sihtriigis. Enamasti ei olnud üliõpilastel suuri raskusi elukoha leidmisega.

Kui aus olla, siis panin kinni 3 päevaks hotelli ja lootus oli, et leian nende päevadega koha. Leidsin õnneks (Hiie).

Samas üks üliõpilane valmistus pikalt välispraktikaks ette, tervelt üks aasta varem alustas ta keeleõpinguid. Ettevalmistava tegevusena mainisid pooled uuringus osalenud tudengitest erinevate dokumentidega tegelemist – Erasmus+ välispraktika stipendiumi taotlemiseks vajalikke dokumente, praktikalepingu sõlmimist ja teiste tõendite hankimist. Mainiti ka Erasmus stipendiumi olulisust välispraktikale minemise juures.

...ja mul oli vaja kõik asjad ära saada, neid dokumente oli meeletult, mis ma pidin kokku ajama, alates keeletestidest kuni karistusregistrite, vastutuskindlustuse ja kõikide asjadeni (Janne).

Välispraktikale mineku peamiseks põhjusteks olid keeleoskuse parandamine ja erinevate praktiliste (töö)kogemuste saamine. Ootuste ja eesmärkidena nähti põhiliselt erialast arengut, keeleoskuse parandamist või uue keele õppimist, uute sõprade ja kontaktide saamist, uue

kultuuriga tutvumist. Ettevalmistavateks tegevusteks olid praktikakoha ja elukoha otsimine ning Erasmus+ välispraktika stipendiumi taotlemine.

3.2 Üliõpilaste välispraktikal õppimise kogemuste kirjeldused

3.2.1. Praktikategevused, uued oskused ja kultuuriruumi mõju õppimiskogemusele

Uuringus osalenud üliõpilased õppisid erinevates valdkondades ning ka praktikategevuste kirjeldus enamuses vastab nende erialale. Oli ka neid, kelle teadlik otsus oli siduda välispraktika eelnevate teadmistega bakalaureuse õpingutelt või valiti praktika, mis ei olnud otseselt nende erialaga seotud, kuid huvitas neid isiklikult väga. Praktikategevustena nimetati artikli, ettekande või rapordi kirjutamist, äriplaanide koostamist, patsientide operatsiooninäidustuste hindamist, andmebaasi kirjete lisamist, uurija assisteerimist, kodulehekülje ja programmide loomist, toimetamist ja keele õpetamist. Lisaks füüsilisemad tegevused nagu massaaž ja harjutuste tegemine, absesside avamine ja kateetriseerimine. Välispraktikal kogesid üliõpilased nii erialast, sotsiaalset kui isiksuse kasvu. Kirjeldati suurt erialast arengut, õpiti midagi uut või harjutati midagi, mida olid siiani teoorias õppinud. Üks vastanutest pidas oluliseks märkida, et suuri edasiminekuid erialaselt tal välispraktikal ei olnud, kuna oli praktikal enne käinud.

Ja ma ei tea, kas mul on mõtet proge oskusi selles mõttes ükshaaval üles lugeda. Programmeerimise mõttes on mul päris suur areng, üsna iga päev nagu teeme asju, kogu aeg progeme, siis õpid päris palju. Ise võibolla ei saa aru, aga samal ajal kui ma mõtlema hakkas, mis ma eelmisel aastal samal ajal oskasin. Et kui ma teen lihtsat asja näiteks töö juures ja siis mõtlen, et stopp, et kui ma oleks pidanud sama asja tegemine poolteist aastat tagasi... Siis ma oleks pidanud tõenäoliselt tund aega kuskil guugeldama ja siis oleks tõenäoliselt ka mingi palju hullemat kähkiga hakkama saanud. Erialaselt on väga palju juurde tulnud (Asko).

Sotsiaalsete oskuste poolest nimetati peamiselt suhtlemisoskuse arengut, mis tähendas julgust ja avatust inimestega rohkem suhelda ning neilt enda tööle tagasisidet küsida, enda proovile panekut ja rahulikuks jäämist negatiivsetes olukordades, suhtlemist erinevast rahvusest inimestega ja õppida inimesi tundma telefoni ja e-kirja vahendusel.

Personaalsed oskused... töötamine erinevatest kontoritest ja erinevatest riikidest inimestega. Palju tööd tegime telefoni teel, sest me pidime pidama koosolekuid inimestega Washington DC-st. Niisiis õppimine, kuidas toime tulla 6 tunnise ajavahega, kuidas õppida inimesi tundma telefoni teel ning kuidas töötada inimestega üle kogu maailma (Lisa).

Isiksuslikust arengust välispraktikal räägiti palju. Enesekindluse tõusu märgati seoses oma tööülesannete täitmisega, negatiivsetes olukordades käitumisega ning mõistmisega, et nad saavad üksi hakkama. Mainiti ka kannatlikkuse ja tolerantsuse tõusu, maailmapildi avardamist, avatust uutele kogemustele ja inimestele, enese ootustele vastamist ning eneseavastamisega tegelemist.

Ma tunnen, et olen kannatlikum, tolerantsem ja ma kogusin rohkelt energiat. Ma tundsin ka, et olen enesekindlam võrreldes selle minaga, kes praktikale saabus (Masood).

Erinevate oskuste omandamise juures rääkisid mitmed üliõpilased ka õppimist toetavast keskkonnast ja vastutuse võtmisest oma õppimise eest. Praktikakoha keskkond võis ühelt poolt anda üliõpilasele suurema vabaduse praktikategevuste tegemisel, kuid see tähendas ka seda, et üliõpilasel tuli võtta vastutus oma õppimise eest ning vormida oma praktika võimalikult kasulikuks.

Et need sain ilusti haiglas ise juhtida ja millega tahan tegeleda ja mida tahan rohkem õppida. Sa saad loodrit lasta, aga see on sinu tulevik, millega sa mängid, millest sa ilma jääd, kui ei tee midagi (Janne).

Seoses elamise ja töötamisega välismaal rääkisid pooled üliõpilased ka kohanemisest ja hakkamasaamisest. Üks üliõpilane rääkis tugevast kultuurišokist, teised sellest, kuidas kogu praktikat saatis õppimine uutes olukordades toime tulla.

Kultuuri erinevus mõjutas väga tugevalt minu meelelaadi või minu tuju, sest see oli nii erinev ja võibolla isegi eranditult mõjutas see negatiivses mõttes. Mis on üllatav, et arvates, et lähed ühest EL maast, vähemarenenud EL maast arenenumasse EL maasse, et siis sul ei ole kultuurišokki, aga uskumatult kombel oli (Joakim).

Intervjueeritavatelt küsiti ka seda, kas teine kultuuriruum mõjutas nende praktikal õppimist ja töötamist ning selle peale räägiti erinevatest asjadest, mis osaliselt kindlasti mõjutasid nende töötamist, teisalt nende eluolu võõras riigis. Kuna mitu üliõpilast tegi oma praktikat Saksamaal, siis võrreldi palju Eesti ja Saksamaa töökultuuri. Negatiivse poole pealt leiti, et sakslased on jäigad suhtlejad bürokraatias, detailides ja dokumentides kinni, peavad olulisemaks töölkäimist, mitte tööefektiivsust ning ka suhtlemine toimub eelmise sajandi mallide järgi paberil. Positiivsena nähti samas sakslaste tolerantsust, kodanikuaktiivsust ja õiglustunnet ning aktiivsemat seltsielu nii töö- kui teadusmaastikul. Ka Inglismaal ja Hispaanias täheldati asjaajamise ja suhtlemise erinevusi võrreldes Eestiga. Huvitaval kombel märkasid kultuurilisi erinevusi nii töökultuuris kui inimeste endi juures kõige vähem välisüliõpilased, kes Eestist väljaspool praktikat tegid. Nende arvates ei erinenud Eesti töökultuur kuigipalju praktikakoha töökultuurist.

Brüsselis töötasin erinevatest rahvustest inimestega, mitte ainult belglastega, vaid peamiselt ameeriklaste, sakslaste, hollandlaste ja prantslastega. Minu praktikakoht oli Põhja-Ameerika ettevõtte, millel on kontorid ka Euroopas ning mina olin ühes nendest. Ma arvan, et Eesti töökultuur on väga sarnane ameerika töökultuurile, nii et mul ei olnud raske kohaneda (Lisa).

3.2.2. Välispraktikal õppimist takistavad tegurid ja olulised õppimiskohad

Välispraktikal õppimist takistavate teguritena nimetati kõige rohkem piisava keeleoskuse puudust, üliõpilaste arvates oleks nende praktika hoopis paremini sujunud, kui nad oleksid osanud riigikeelt paremini. Ka tunnetati puudust erialastest (esitlemisoskus, spetsiifilised teoreetilised teadmised, pedagoogiline ettevalmistus), tehnilistest ja sotsiaalsetest oskustest (nt ajaplaneerimine). Lisaks segasid välispraktika sooritamist ka veel samal ajal magistritöö kirjutamine ja elukohaga seotud mured.

Ma leian, et mind oleks võetud oluliselt rohkem omaks, minuga oleks palju rohkem suheldud ja minusse vaadatud positiivsemalt, kui ma oleksin rääkinud saksa keelt ning teisalt oleks andnud mulle rohkem võimalusi ennast näidata heast küljest, integreeruda seltskonda ja mis iganes veel. Saksa keel on topp 1 asi, millest tundsin puudust (Joakim).

Intervjuu jooksul rääkisid kõik üliõpilased olulistest õppimiskohtadest, mis olid tulemuseks nii positiivsetele kui negatiivsetele situatsioonidele välispraktikal. Näiteks jõuti peale välispraktika kogemust tõdemusele, et sellist tööd nad tulevikus teha ei taha, ühe jaoks oli see õpetaja amet, teisele kontoritöö.

Professionaalses mõttes sain aru, et kontoritöö 8-17 ei ole kõige sobivam ja produktiivsem minu isiksuse mõttes. Eelnevad tööd on olnud projektipõhised ja see sobib mulle rohkem (Hiie).

Mainiti praktikakoha valiku tegemisel põhjaliku eeltöö tähtsust, et pärast ei oleks ebameeldivaid üllatusi, milleks võivad olla ettevõtte suurus ning sellega seoses võimekus eelnevalt kokku lepitud praktikategevusi ja juhendamist pakkuda, samuti soovitati tulevikus mitte valida esimest kättesaadavat töö- või praktikakohta, vaid mõelda sügavamalt järele, kui rahuldust ja arenguvõimalusi pakkub see töö siiski on.

Kui ma saaksin tagasi pöörduda momenti, kui olin tegemas otsust kuhu praktikale minna, siis ma kindlasti pingutaksin rohkem parema organisatsiooni leidmiseks. On oluline tähelepanu pöörata õige organisatsiooni leidmisele, sest kui sa ei tunne, et sa teed midagi mõttekat ja tähendusrikast, siis see ei ole üldse rahulolu pakkuv. Ei tohiks vastu võtta igasugust pakkumist ainult kogemuse pärast. Ma õppisin, et vajalikud on kõrgemad nõudmised, mitte valida töökohta, sest see on kättesaadav, vaid oodata ja valida midagi sellist, mis on minu jaoks täpselt õige (Maya).

Õpiti ära tundma manipulatsiooni strateegiaid ja mõistma klientide soove. Positiivsema poole pealt toodi esile erialaseid väljakutseid ning situatioone, kus tunti, kuidas nad rakendavad õpitud praktikas. Mainiti ka magistriritöö kirjutamiseks vajalike oskuste õppimist. Üks üliõpilane rääkis ka enda positiivsest eelhäälestusest ning pidevast õppimisvõimaluste otsimisest.

Ma ei mõelnud kordagi, et olen vales kohas või ma ei tee midagi. Ma olin alati positiivselt meelestatud ja ma püüdsin koguda kõike, mis võimalik oma ümbrusest just õppimise mõttes (Masood).

Küsimusele, mis oli kõige olulisem terve välispraktika kogemuse juures, vastati, et maailmapildi avardamine ja enda proovilepanek, isiksuslik ja sotsiaalne areng, oma kutsumuse leidmine ning uued tutvused olid nende jaoks kõige olulisemad. Samas mainis üks üliõpilane, et lisaks maailmapildi avardamisele jõudis kohale ka äratundmine, et koduses Eestis on ka väga hea.

Välismaa tundub justkui suur ja tore, kui seda seestpoolt näed, siis ei pruugigi nii tore olla. Meil on Eestis mingid asjad paremini. See maailmapildi avardamine kõige olulisem, minu meelest on tihti on nii, et teed välispraktika ära, aga niiväga sinna välismaale enam ei kipu. Justkui tundub, et meedias räägitakse, et noored lähevad välismaale ja tagasi ei tule, minu meelest vastupidine efekt, lähed käid välismaal ära ja näed, et naabri muru, mis peaks justkui rohelisem olema, tegelikult ei tõmbagi enam (Hiie).

Välispraktikal õppimise kogemuse raames kirjeldati suurt erialast arengut - õpiti midagi uut või harjutati midagi, mida oldi siiani teoorias õppinud. Sotsiaalsete oskuste poolt nimetati peamiselt suhtlemisoskuse arengut, isiksuslikus plaanis märgati enesekindluse, tolerantsuse ja kannatlikkuse tõusu ning maailmapildi avardamist. Räägiti ka vastutuse võtmisest oma õppimise ees, kohanemisest ja hakkamasaamisest, kultuurishokist ja kultuurilistest erinevustest. Takistustena välispraktikal õppimisele nähti peamiselt keelelisi, erialaseid ja tehnilisi oskusi ning leidus nii positiivseid kui negatiivseid õppimiskohti. Hoolimata erinevatest pädevustest, mis välispraktika ajal omandati, arvati kõige tähtsamaks välispraktika juures siiski maailmapildi avardamist ja isiklikku ja sotsiaalset arengut.

3.3 Üliõpilaste hinnangud juhendamisele ja aruandlusele kui õppimise toetajatele

3.3.1. Juhendamine kui õppimise toetaja

Kui üliõpilastel paluti kirjeldada TÜ-poolset juhendamist, siis ei saanud mõned üliõpilased aru, millest või kellest jutt. Siiski oli üliõpilasi, kes tunnistasid, et neil oli praktikajuhendaja ülikooli poolt olemas, kas siis programmijuht või magistritöö juhendaja.

Meil ei olegi siin juhendajat, ma ei ühenda praegu ära, kellest me räägime. Me teeme oma praktikad erinevates haiglates, perearstikeskustes ära ja siis viime lihtsalt dekanaati

praktikapäevikud (Janne).

Lisaks mainiti administratiivset juhendamist programmijuhtide poolt. Kuna üks üliõpilane kirjutas välispraktikaga samaaegselt ka magistritööd, siis temal oli juhendajaks magistritöö juhendaja. Märkiti, et vajadusel oleksid nad saanud oma instituudi või programmijuhi käest küsida nõu, kui seda oleks tõesti vaja läinud. Mõned üliõpilased arutlesid, miks üldse on juhendamist ülikooli poolt vaja ning oli ka neid, kes arvasid, et ülikooli poolt juhendamist pole üldse vaja.

Mind tõesti huvitab reaalselt siinkohal teiste inimeste kogemus, et mida kuradit peaks mingi inimene Eestis tegema, kui sa oled ma ei tea, Kambodžas mingis ajaloo uurimise instituudis ja teed mingeid asju khmeeri keeles, mida teeb mingi inimene TÜs oma laua taga? Ma tahaks väga väga teada (Joakim).

Tavapärasele kõrgkooli- ja praktikakohapoolsele juhendamisele ja aruandlusele tuleb käesoleva uurimuse puhul juurde ka Erasmus+ välispraktika programmi stipendiumi taotlemine ja programmi reeglitele vastamine. Sellepärast mainitakse palju Erasmus+ välispraktika programmi koordinaatorit ja programmiga seonduvat aruandlust. Erasmuse välispraktika koordinaatori abi mainiti välispraktikaks valmistumise ajal seoses stipendiumi taotlemiseks vajalike dokumentidega, samuti räägiti programmijuhi abist praktikakursuse valikul.

...samuti oli Erasmuse koordinaator, kes oli administratiivseks pooleks, kes ei juhenda meid, kuid ka tema oli väga suureks abiks. Ma imetlen teda, ta on suurepärane naine, ma tõesti hindan tema abi (Masood).

Praktikakohas oli kõigil vähemalt üks juhendaja ning päris mitu üliõpilast sai abi praktikakohast juba ettevalmistavas staadiumis praktikalepingu koostamisel ja elukoha otsimisel. Mõnel üliõpilasel oli kaks juhendajat ettevõttes – administratiivne ja sisuline. Leidus tudengeid, kellel oli küll ametlikult üks juhendaja, kuid sisuliselt oli juhendajaid palju. Sellise olukorraga oldi rahul, kuna tutvuda võis erinevate inimeste juhendamisstiiliga ning õpikogemusi oli palju. Oli ka praktikante, kellel oli praktikakoha poolt ainult administratiivne juhendaja või siis pidi juhendaja terviseprobleemide tõttu olema eemal, seega olid nende praktikakogemused sellevõrra vaesemad.

Et selles mõttes praktika sisulise poole pealt ei olegi kellegi käest küsida. Kui ma mõtlen, nagu mingisuguse korraldusliku poole peale, siis oldi väga abivalmis, aga sisuliselt siis ei olegi midagi küsida, pole midagi vastata (Asko).

Enamusel oli vähemalt üks sisuline juhendaja, kes aitas neid praktikategevuste läbiviimisel ning juhendajate aadressil tuli välispraktikantidelt enamjaolt kiidusõnu.

Ta oli alati abivalmis, ta alati küsis minult, ega mul ei ole liiga palju tööd käsil või ega ta ei andnud mulle liiga palju tööd, aga see oli sellepärast, et meil oli hea töösuhe. Ta teadis seda, kuidas ma töötan ning see oli hea, sest ta usaldas mulle mõned ülesanded, mida tavaliselt ehk praktikandile ei usaldaks. Ta on alati väga professionaalne, kuid samuti sõbralik, nii et ma pean teda oma sõbraks... Kindlasti väga positiivne töösuhe (Lisa).

3.3.2. Ametlike õpiväljundite omandamine ja aruandlus kui õppimise toetaja

Uurijale oli oluline aru saada, mil viisil oli üliõpilane oma praktika oodatavatest õpitulemustest teadlik ning mil moel läbi aruandluse ja juhendamise nende saavutamist toetati. Lisaks välispraktikal omandatud kogemustele uuriti üliõpilastelt, kas teatakse välispraktika ametlikke õpiväljundeid ning paluti anda hinnang õpitulemuste saavutamisele. Pooled vastanutest ei teadnud praktikakursuse oodatavaid tulemusi, mõned teadsid.

Jaa, ma tean millised tulemused peaksid mul olema, see oli kirjas praktikalepingus, näiteks milliseid väljundeid on praktikast oodata. Nendeks olid professionaalse kogemuse saamine, rohkem oskusi selles valdkonnas, mis me seal teeme, enesekindluse saavutamine – need on tulemused, mis on (TÜ juhendajatele, toim) olulised (Masood).

Õpiväljunditega tutvumise järel arvati, et praktika õpiväljundid said osaliselt või täielikult omandatud. Paljud üliõpilased avaldasid ka oma arvamust nende kohta. Arvati, et praktikakursuse õpiväljundid on liiga lihtsad, sisutühjad. Lisaks arutleti, miks üldse on vaja selliselt väljundeid kirja panna, kuidas on võimalik ennustada, mida üliõpilane praktikal õpib. Samas leiti ka seda, et kirjalikud õpiväljundid on kasulikud ning sotsiaalseid oskusi peaks õpiväljundites rohkem kajastama.

Aga praktikale õpiväljundid nagu ette kirjutada, seda ju ei tea, sest see läheb nagu... Lähed firmasse, millel pole ülikoolidega mingit pistmist, ei suuda ennustada midagi, mis seal tuleb, võid loota ja arvata, aga reaalsus on midagi muud. Et küsida pärast inimeselt, kas sa tegid meeskonnatööd, ei teinud, saad kahe. Sellest ei ole võimalik ennustada, seda nii üheselt öelda, mida sa seal õppima pead (Asko).

Aruandluse teemal nimetasid üliõpilased mitmeid dokumente, mis nad ise täitsid – aruanne, eneseanalüüs, praktikaplaan, praktikapäevik, haiguslugude analüüsid, video. Aruanne oli kas vabas vormis või vormi järgi. Aruandes kirjeldati praktikategevusi, ühel tudengil oli aruande vorm, kus küsiti ka positiivseid ja negatiivseid õppimiskohti, milliseid kursuseid ta vajaks praktika järel, millised õppimise tulemused ta saavutas jne. Üks üliõpilane pidi lisaks tegema aruandluse ka praktikakoha jaoks kohalikus keeles ning TÜ jaoks video patsiendist. Oli ka tudengeid, kes ei esitanud ühtegi aruannet, neist ühe arvates ei ole see tema erialal (matemaatika) ka otstarbekas.

Enne olin teinud praktikat Eestis ja siis olid erinevad nõudmised, aga tuleb välja, et kui sa teed välispraktika, siis sa ei pea selle kohta midagi kirjutama ja need ainepunktid kantakse sulle VÕTAgale üle. Ma ei pidanudki midagi kirjutama (Hiie).

Praktikapäevikut peeti kas iganädalaselt vabas vormis või oli vorm ees ning esitamine oli praktika lõpus. Praktikapäeviku sisuks peamiselt praktikategevused, aga ühel neist ka enda mõtted. Lisaks koostas üks tudeng mahuka tehnilise praktikapäeviku praktikakoha jaoks, et järgmised praktikandid oskaksid tema poolt loodud programmi kasutada.

Praktikapäevik koosneb sellest, kus tuleb ära tikkida, et olen osa võtnud kõikidest eriala võimalikest väljendustest nagu ambulatoorne, statsionaarne, operatiivne töö ja valvetöö, lisaks oleme kohal käinud igapäevaselt, käinud kaasas kogu aeg. Eneseanalüüsis olid erialased asjad, oma nõrki ja tugevaid külgi seoses selle spetsiifilise kliinilise erialaga. (Janne).

Paari arvates oli kirjalik aruandlus ja eneseanalüüs kasulik, kuid märgitakse ka samas, et enda mõtete ja tunnetega tegeleti pigem mitte-kirjalikult, endamisi mõtiskledes. Üks endine välispraktikant kirjutas oma kogemusest ka UT ajakirja.

Ma arvan, et kindlasti aitab, esiteks mind ja teiseks, kui hiljem on vaja esitada mingid andmed kuskile, siis muidugi sa ei mäleta kõike, et mingid kirjeldused, et mis su tööülesanded näiteks olid, et võib-olla mõni üksik tööülesanne, mida sa oled pidanud ainult ühel päeval tegema, et sa nagu hiljem ei mäletakski, et see su ülesanne oli, et selles mõttes see hiljem aitab nagu reflekteerida. Aga endale muidugi ka, et näiteks kasvõi järgmine nädal loed, et nagu eelmine nädal olid väga motiveeritud ja väga tore oli ja nagu nii hea kogemus oli ja siis nagu meenub, et oi, tegelikult ei olegi nii halb. Selles mõttes, et võib ka olla vastupidi, et loed, et nii halb oli, aga on paremaks läinud, et järelikult teed midagi õigesti. Kindlasti endal on väga kasulik (Eva).

Räägitakse ka Erasmuse programmi aruandlusest, peamiselt mainitakse praktikakoha juhendaja hinnangulehte (ametlik nimi välispraktika tõend), mis on üks Erasmus+ välispraktika programmi dokumentidest, mis peale välispraktikat tuleb esitada viimase stipendiumi osamakse saamiseks. Toimusid ka kaitsmised, mis enamasti tähendas vestlemist oma juhendajaga ning ühel üliõpilasel toimus avalik kaitsmine koos esitlusega.

Tagasisidet sain praktikakohas, minu viimasel päeval kohtusin teatrijuhi ja veel ühe inimesega istusime maha ja rääkisime, mis läks hästi ja mis läks halvasti. Ma ise küsisin ka kirjaliku kokkuvõtte minu töö kohta. Sain praktikakohast tagasiside (Hiie).

Juhendajaks TÜ poolt oli enamasti kas programmijuht või magistr töö juhendaja, mõnel üliõpilasel ei olnudki juhendajat. Praktikakohas oli juhendaja kõigil, kuid mitte alati sisuline, vaid pigem administratiivne. Aruandlusena esitati TÜ juhendajale kas praktikapäevik, eneseanalüüs või aruanne. Osad üliõpilased ei esitanud üldse aruandlust. Hoolimata sellest, et aruandluse ja juhendamise toetus üliõpilaste välispraktikale oli kohati nõrk, jäädi üldjoontes oma praktikaga rahule.

4. Arutelu

Käesolevas magistritöös käsitleti välispraktikaga seonduvat temaatikat, välispraktikal käinud üliõpilaste õpikogemuste kirjeldusi pole Tartu Ülikoolis varem kogutud.

Põhjused, eesmärgid ja ettevalmistus

Välispraktikal õppimise kogemuste kirjeldus algas alates välispraktikale minemise põhjustest ja ettevalmistustest enne praktikat ning lõppes aruandlusega praktika lõpus. Mitmete uuringute tulemusel on leitud, et eduka praktika aluseks on praktikandile sobiv praktikakoht, kõrge motivatsioon ning põhjalik ettevalmistus (Hergert, 2009; Stronkhorst, 2005; D'Abate, Youndt, & Wenzel, 2009). Sama võib kinnitada käesoleva uurimuse tulemuste põhjal, kuna praktikakohaga vedanud, läbimõeldud põhjuste ja põhjaliku ettevalmistusega tudengite välispraktika oli õpikogemuste poolest rikkam. Kõik uuringus osalenud üliõpilased otsisid endale praktikakoha ise, kasutades selleks erinevaid otsingumootoreid ja teiste üliõpilaste kogemusi. Sellegipoolest esines pettumusi praktikakoha suhtes, isegi kui üliõpilane oli praktikakohaga ise tutvunud ja vestelnud seal juba praktikal käinud kaastudengitega. Peamisteks etteheideteks praktikakohtadele olid tööülesannete ja vastutuse vähesus ning ka eelnevalt kokkulepitud praktikaülesannete muutmise või suutmatus neid pakkuda. Ideaalses olukorras oleks sobivaks praktikakohaks instituudi poolt heaks kiidetud asutus, see tähendab seda, et praktika ametlik juhendaja ja/või programmijuht on tutvunud organisatsiooni töötingimustega ja –võimalustega või on eelnevalt olnud kontakt asutuste vahel vältimaks ülalnimetatud probleeme. Eestis toimuva praktika puhul on see paljudel juhtudel nii, kuid välispraktika puhul on see raskesti teostatav. Arvatavasti on TÜ-s selliseid erialasid ja õppekavu, kus on soovituslike (välis)praktika asutuste nimekiri, sest see vähendaks pettumuse võimalikkust. Kuigi käesoleva magistritöö autor arvab, et praktikakoha otsimine on üliõpilasele heaks harjutuseks sisenemiseks töömaailma, kuna töökoha peab üliõpilane endale siiski ise leidma, võiksid praktika juhendajad ülikoolis koguda kokku juba välispraktikal käidud organisatsioonide andmed ning luua suhted järgnevas koostöös. Valdkonnas tegelevate organisatsioonide nimekiri oleks üliõpilasele abiks, sest üks asi on otsida praktika- või töökohta Eestis, teine välismaal.

Eelnevalt mainitud pretensioonid praktikakoha aadressil võisid ka olla tingitud ebapiisavast koostööst üliõpilase ja praktikakoha vahel enne praktikat. Põhjalik ettevalmistus

välispraktikaks hõlmab lisaks välispraktika olmelistele küsimustele (elukoht, stipendium ja selle taotlemine) keelelist ettevalmistust, praktikakursuse eesmärkide ja oodatavate õpitulemustega tutvumist ning praktikalepingu ettevalmistamist. Mitmetes uuringutes on rõhutatud ettevalmistuse tähtsust, nii ülikoolipoolse juhendaja infojagamist üliõpilasele (Stonkhorst, 2005) kui üliõpilase ja praktikakoha vahel toimuvat praktikaheelset suhtlemist, mil tutvutakse üliõpilase eelnevate kogemuste ja teadmistega ning neid arvesse võttes koostatakse üliõpilast arendav ja praktikakohale kasulik tegevusplaan (D'Abate, Youndt, & Wenzel, 2009; Wen, 2010) ehk praktikaleping. Erasmus+ välispraktika programmis osalemise tõttu on teada, et kolmepoolse praktikalepingu pidid kõik uuringus osalejad sõlmima (praktikaleping on üks programmis osalemise tingimusi), küll aga jääb siinkohal teadmata, kas ja kui palju eelnevalt omavahel suheldi ja kuidas praktika tegevusplaan kokku pandi, seega ei saa tegevusplaani mõju praktikale hinnata. Leidus üliõpilasi, kes mainisid praktikakohaga või juhendajaga konsulteerimist praktikalepingu koostamisel, teiste puhul tundub pigem, et praktikaleping koostati kas praktikakoha või üliõpilase soovide põhjal, sest reaalsed tegevused kohapeal muutusid. Praktikaleping peaks kajastama ka praktikakursuse eesmärke ja õpiväljundeid, kuid uuringus välja tulnud vähese suhtlusega ülikoolipoolse juhendajaga enne praktikat ja õpiväljundite mitteteadmise tõttu jääb mulje, et üliõpilased ei olnud tutvunud kursuse infoga.

Põhjuseid välismaale praktikale minekuks oli tudengitel palju, samuti ootusi ja eesmärke ning kohati segunesid need kõik üheks, ehk siis on nende ühiseks nimetajaks motivatsioon. Kuigi mitme üliõpilase põhjused just välismaale praktikale minemiseks ei olnud kuigi põhjanevad ja tundus, et nende praktikale minek polnud läbimõeldud, said nad siiski hea kogemuse. Vaadates nende tudengite positiivset suhtumist oma töösse ja vastutuse võtmist oma õppimise eest, siis läheb see kokku mitme teadustöö tulemusega, kus on leitud seoseid õppimise ning positiivse suhtumise ja emotsionaalse pühendumise vahel (Liu, Xu, & Weitz, 2011; Wen, 2010).

Teaduskirjandus märgib üliõpilaste ootusteks praktikale minnes töökogemuse laiendamise, tehniliste oskuste arendamise ja heade võimaluste omandamise karjäärriks samas ettevõttes (Lam & Ching, 2007; Cuyler & Hodges, 2015). Uurimuses leidus mitmeid üliõpilasi, kelle eriala- ja karjäärivalik kristalliseerus teatud mõttes tänu praktikale – leiti oma kutsumus kui ka tõdeti, et just sellise spetsiifikaga tööd enam teha ei taheta. Kuna käesolevas magistritöös uuriti välispraktikal käinud üliõpilasi, siis on mõneti arusaadav, et teaduskirjanduses leiduvad tulemused praktikaootuste suhtes ei klapi antud uurimuse tulemustega. Erialase ja praktilise

kogemuse saamise ootus küll ühtib eelnevate uuringutega, kuid karjäärivõimalustest rohkem sooviti hoopis keeleoskuse parandamist, uusi tutvusi ja sõpru ning õppida midagi sellist, mida Eestis õppida ei saa. Uurijale oli üllatuseks, et mitmete tudengite esialgsed ootused välispraktikale olid madalad, justkui ei loodetud saada kuigi kasulikku töökogemust. Kuigi üheks eelduseks saavutada praktikale seatud eesmärgid on üliõpilase kõrge motivatsioon (Stonkhorst, 2005), ei saa siinkohal öelda, et madalad ootused praktikale oleksid motivatsiooni õppida ja töötada mõjutanud, sest lõppkokkuvõttes tunnistasid esialgsete madalate ootuste ja eesmärkidega üliõpilased, et nende ootused täitusid ja nad jäid praktikaga rahule. Küsimuseks jääb siinkohal, kui palju oleksid need üliõpilased võinud saavutada selgete eesmärkide korral.

Erialane, sotsiaalne ja isiksuslik areng välispraktikal

Välispraktikal kogetud õppimist kirjeldasid üliõpilased läbi mitme teema. Paljud märkisid erialast arengut läbi uute oskuste õppimise ja teooria praktikasse panemise, mis ühtib Eraut'i (2004) õppimise õpiväljundite tüpoloogiaga, mille järgi õpitakse tööl akadeemiliste teadmiste ja oskuste kasutamise praktiseerimist (Eraut, 2004), samuti sarnaneb ühe teise välispraktikal käinud üliõpilaste uurimuse tulemusega, kus professionaalsete pädevuste märgatavat kuni piisavat tõusu märkisid 35-45% välispraktikal käinutest (Stonkhorst, 2005). Uuringus, kus vaadeldakse praktikat mõjutavaid positiivseid ja negatiivseid aspekte, leiti sarnased tulemused käesoleva uurimusega - positiivsete kogemustena nimetati uute sõprade leidmist ja väärtuslikke kogemusi inimestevahelistes suhetes, mõtestati ühiskonda ja parandati sotsiaalseid oskusi, muututi kannatlikumaks ja tolerantsemaks (Chen, 2011). Käesolevas uurimuses tunti enesearengu poolest eelkõige enesekindluse kasvu, tolerantsuse, kannatlikkuse ja avatuse tõusu, maailmapildi avardamist ning ka eneseavastamist, sotsiaalsetest oskustest nimetati peamiselt suhtlemisoskuse arengut. Ka tööl õppimise õpiväljundite tüpoloogia järgi suureneb töötades teadlikkus ja mõistmine oma kolleegide, ülemuste ja klientidega suhtlemisel, toimub isiksuslik areng (enesehindamine ja juhtimine, emotsioonidega toimetulek, suhete loomine ja hoidmine, võimekus kogemusest õppida), areneb meeskonnatöö ja suutlikkus üksteiselt õppida (Eraut, 2004). Vaadates juba mainitud Stonkhorst'i (2005) välispraktikantide uurimust, siis seal täheldati kultuurse empaatia, emotsionaalse stabiilsuse, sotsiaalse initsiatiivikuse, avatuse ja paindlikkuse osas silmapaistvat edasiminekut kõigest 35% küsitletud välispraktikantide juures (Stonkhorst, 2005). Siinkohal on olulised välispraktikal käinute eelnevad töö- ja õppimiskogemused

välismaal, sest need intervjuueeritavad, kellel oli eelnev välismaal töötamise või õppimise kogemus juba olemas, ei märganud erilisi sotsiaalseid ja isiksuslikke arenguid. Kultuurse empaatia tõusu võis täheldada just eestlastest vastanute vahel, sest välisüliõpilaste seas oli see juba kõrge. Huvitaval kombel arvasid uurimuses osalenud üliõpilased, et just maailmapildi avardumine ja enda proovilepanek, isiksuslik ja sotsiaalne areng ning uued tutvused olid neile välispraktika juures kõige olulisemad saavutused.

Juhendamine

Juhendajad kõrgkoolis ja praktikakohas on inimesed, kes praktikandi kogemust kõige rohkem mõjutavad. Ülikoolipoolse juhendaja peamiseks ülesandeks on luua üliõpilast toetav praktikadisain, mis määratleb praktika eesmärgid, relevantsed õpitulemused ja refleksioonile suunatud üliõpilase aruandluse (Paju, Zimmermann, & Aitsen, 2016). Kuigi enamus uuringus osalenud välispraktikandid oskasid nimetada juhendajana ülikoolipoolset programmijuhti või magistritöö juhendajat, oli ka neid, kel ei olnud juhendajat või nad ei teadnud, kes see peaks olema. Välispraktika ettevalmistavas faasis on juhendajal oluline ülesanne kindlustada, et praktikale suunduja teab oma praktikale ette nähtud eesmärgid ja õpiväljundeid. Üllatava tulemusena mainisid vähesed üliõpilased suhtlemist ülikoolipoolse juhendajaga enne praktikale minekut, samuti teadmatus õpiväljundite kohta viitab sellele, et üliõpilase ettevalmistus välispraktikaks oli puudulik. Suhtlus ülikoolipoolse juhendajaga praktika ajal oli minimaalne, kuid üliõpilased ei tundnud sellest puudust ning uskusid, et kui neil on vaja nõu küsida, siis neil see võimalus on. Peale praktikat vestles oma juhendajaga oma kogemusest ainult paar üliõpilast. Selle kõige põhjal tundub, et välispraktika sooritamine ei ole akadeemilistele üksustele prioriteet, millele tähelepanu pöörata. Samas peab mõnna, et arvatavasti on välispraktika vaeslapse osasse jätnud alates 2016. aastast kehtestatud kord Tartu Ülikoolis, mis sätestab välismaal sooritud õppeained ja sealhulgas ka välispraktika üle kanda õppekavasse VÕTA korraga (ÕKE, 2017). Viimase järgi ei registreeru välismaale praktika minev üliõpilane praktikakursusele, vaid esitab õppe- ja praktikaplaani ja kolmepoolse praktikalepingu dekanaati, mille alusel kinnitatakse tema sobivus välispraktikale ja registreeritakse üliõpilase staatus kui välismaal praktika sooritaja (TÜ, 2018). Selline muudatus on aga tingitud omakorda kõrgkoolidele seatud tingimustest, kuidas kanda haridusandmeid Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS). Antud magistritöö autori arvates väärivad välismaale praktikale minejad samasugust tähelepanu, nagu kodumaal praktika

sooritajad, hoolimata faktist, et välispraktika ei toimu alati semestrite lõikes ning vajalik on juhendajapoolne suurem paindlikkus. Olgugi, et mitmetel uuringus osalenutel ei olnud juhendaja abi praktika ajal vaja või ei ole üliõpilaste arvates ülikoolipoolne juhendamine üldse vajalik, on siiski üliõpilaste praktikakogemusest õppimise soodustamiseks oluline pakkuda tuge enne praktikale minekut seoses võimalike õpitulemuste teadvustamisega ning pärast praktikat aruandluse ja tagasisidestamisega.

Üks põhjus, miks ehk uurimuses osalenud üliõpilased tundsid end välispraktikal kindlamalt ilma akadeemilise juhendaja abita, oli osalemine Erasmus programmis. Enamus intervjueeritavatest rääkisid Erasmus stipendiumi taotlemisest ning välispraktikale minemiseks vajalikest dokumentidest ning nendel teemadel suheldi just Erasmus välispraktika koordinaatoriga. Kuna viimane annab informatsiooni, kuidas üldse välismaale praktikale minna, milliseid programmi ja õppekorralduslikke dokumente üliõpilane peab täitma ning kuhu ja kellele esitama, siis võiski jääda üliõpilastel tunne, nagu pole instituudipoolset abi peale allkirja ja registreerimise vaja.

Kvaliteetne praktikakohapoolne juhendamine on üks tähtsamaid eduka praktika aluseid ja üliõpilaste rahulolu mõjutajaid (Varshney & Mishra, 2014; D'Abate, Youndt, & Wenzel, 2009; Lam & Ching, 2007; Wen, 2010, Stonkhorst, 2005; McHugh, 2017), mis peab paika ka käesoleva uuringu juures, sest nendel üliõpilased, kellel oli sisuline juhendaja, võis täheldada suuremat rahulolu oma praktikaga. Enamus uuringus osalenud välispraktikantidest said sisulist juhendamist ehk siis neil oli juhendaja, kes hoolitses nende erialase väljaõppe eest (Paju, Zimmermann, & Aitsen, 2016), ülejäänud üliõpilaste praktikat ja õpikogemust mõjutas erialaspetsiifikat valdava juhendaja puudumine märkimisväärselt. Samas väärib nende üliõpilaste tegutsemine sellises olukorras tähelepanu, üks neist suhtles jooksvalt ülikoolipoolse juhendajaga ja eksperimenteeris, teine pidi ise koos teiste praktikantidega koostööd tegema, et vajalik õppimiskogemus kätte saada. Korraldusliku poolega tegelevad abistajad olid kõigil intervjueeritavatel olemas, mõnel isegi nii administratiivne kui sisuline juhendaja. Paaril üliõpilasel vedas lausa nii palju, et neil oli rohkem kui kaks juhendajat. Tagasiside, mis on oluline osa praktikakohal juhendamisest (Paju, Zimmermann, & Aitsen, 2016), said kõik uuringus osalejad kui mitte varem, siis kindlasti välispraktika lõpus välispraktika tõendi näol, kuna see on üks Erasmus+ välispraktika programmis osalemise dokumentidest (TÜ, 2018). Kirjalikus vormis esitatud juhendaja hinnangu saamine on ka hea võimalus üliõpilasel

reflekteerida juhendaja tähelepanekuid kui lisada tagasiside elulookirjelduse juurde tõendamaks välispraktika sooritamist. Juhendaja tagasiside võib mõjutada ka praktikakursuse läbimist, näiteks füsioteraapia erialal moodustab praktikakoha juhendaja hinnang 75% üliõpilase praktikahindest (TÜ, 2018).

Aruandlus

Aruandlus on oluline õppimise toetaja, kui selles sisalduvad reflektiivsed elemendid. Vastavalt erialale, praktika eesmärkidele ja oodatavatele tulemustele on õppekava haldajal ja praktikakursuse koostajatel võimalik suunata üliõpilase kogemusest õppimist. Aruandluse teemal nimetasid üliõpilased mitmeid dokumente, mis nad ise täitsid – aruanne, eneseanalüüs, praktikaplaan, praktikapäevik, haiguslugude analüüsid. Siinkohal tuleb märkida, et praktikaplaan on õppekorralduslik dokument, kus üliõpilane kirjeldab enne välispraktikale minekut oma tulevaseid praktikategevusi ning selle allkirjastab välispraktikale minemise nõusoleku märgiks juhendaja (TÜ, 2018). Praktikaplaanile märgitakse juhendaja poolt peale välispraktikat ka tulemus, kuid seda dokumenti ei täida üliõpilane peale välispraktikat, seega ei saa seda lugeda üliõpilase poolt esitatud aruandluseks. Üliõpilaste intervjuudest võis välja lugeda, et peamiselt lähtusid nii aruanded kui eneseanalüüsid praktikategevuste kirjeldusest ning erialase arengu jälgimisest. Üks praktikapäevikut täitnud välispraktikant jagas päevikut iganädalaselt oma Tartus asuva juhendajaga ning seal kajastas ta lisaks oma tegevusele ka oma mõtteid ja õppimiskohti. On leitud, et päevikut regulaarselt täitnud üliõpilased said kõige rohkem sisekaemusi oma kogemustest ja jõudsid kergemalt kriitilise refleksioonini (Carson & Fisher, 2006). Paar üliõpilast reflekteerisid enda sõnul oma kogemusi pigem iseendas ega pannud kõike kirja, mõnede uurijate meelest kutsub ka sisemine refleksiooniprotsess esile muutumist ja õppimist (Black & Plowright, 2010). Lisaks arvasid praktikapäevikut või eneseanalüüsi teinud üliõpilased kirjaliku aruandluse kasuliku olevat, kuna see aitab mõtteid selgemaks saada ning tuletada meelde oma eelnevaid tegevusi ja mõtteid. Meditsiini valdkonna üliõpilastel seisnes praktika aruandlus paljuski linnukeste märkimises, kuid esines ka vabamat kirjutamist. Kui meditsiinis on aruanded ja nende vormid ette antud, siis teistes valdkondades esines vorme aruandluses vähem. Mitu välispraktikanti aga ei esitanud ühtegi aruannet, sest seda neilt ei nõutud, ühe üliõpilase arvates ei olnud see konkreetsel erialal otstarbekas või teatati hoopis uurija üllatuseks, et välispraktikal polegi vaja aruannet teha, sest ainepunktid kantakse üle VÕTA-ga. Ühelt poolt ei

ole see õige informatsioon, kuna praktikaplaanile, mis sisaldab välispraktika tegevusplaani, juhendaja allkirja välispraktikale lubamiseks ning sektsiooni, mis täidetakse peale välispraktikat, tuleb märkida, millise aruandva dokumendi alusel ainepunktid üle kantakse (TÜ, 2018). Samas on antud sealkohal juhendajale vabad käed otsustamiseks, milline aruande vorm on sobiv. Üheks võimaluseks on praktikaplaanil muu hulgas välja pakutud Erasmus+ programmi välispraktika tõend, mida ei kirjuta üliõpilane, vaid täidab praktikakoha juhendaja, seega on täiesti võimalik, et kui TÜ-poolne juhendaja on valinud välispraktika tõendi ainepunktide ülekandmise aluseks, siis ei peagi üliõpilane oma kogemuse üle kirjalikult arutlema.

Piirangud ja soovitused

Käesoleva magistritöö piiranguna võib välja tuua selle, et uurimuse tulemused ei ole üldistatavad kõigile välispraktikal käinutele esiteks valimi väiksuse tõttu, teiseks ei saa seda teha juba sellepärast, kuna iga üliõpilase kogemus oli unikaalne ja omamoodi. Üheks uuringu võimalikuks mõjutajaks intervjuude läbiviimisel ja tulemuste tõlgendamisel oli uurija ise, kuna on töötanud Erasmus+ välispraktika programmi koordinaatorina. Uurija taustateadmised Erasmus+ programmi protsessi ja spetsiifiliste õppekorralduslike reeglite kohta aitasid kaasa intervjuuküsimuste moodustamisele ning täpsustavate küsimuste esitamisele intervjuu käigus. Varasematest kogemustest tingituna olid uurijal ootused mõnede temade esile kerkimise kohta intervjuudes, ent uurimistöö käik ja hilisem intervjuude analüüs näitas, et käsitletav teemadering intervjuudes kujunes märksa laiemaks ning selle põhjal võib nentida, et uurija ei surunud intervjuueeritavaid raamidesse ega suunanud liigselt intervjuu käiku oodatavas suunas. Kuigi üliõpilaste õpioskuste koha pealt oli uurijal eelaimdus, ei olnud uuringu läbiviijal uuringus osalenud üliõpilastega enne kokkupuuteid ning uurimuste tulemuste juures kõitsid uurija tähelepanu hoopis teised teemad. Välispraktika kogemus ja sellest õppimine sõltub eelkõige üliõpilasest endast, kuid sealjuures on teisi osapooli ja nii palju komponente, mida on raske kontrollida või juhtida. Üldistusi on võimatu antud uuringu põhjal teha, kuid iga intervjuu andis uue tüki värvilisest mosaiigist, mis välispraktikat iseloomustab ning võis märgata teatud mustreid, mille põhjal soovitusi anda.

Erialadel, kus praktika on kohustuslik ning selle jaoks on jäetud õppekavas oma kindel aeg (üks semester kuni aasta), on ka praktikal õppimine paremini toetatud. Kuigi antud uurimuses ei saanud ka nende erialade üliõpilased kuigi head abi praktikale minekul, oli nende

õppimine toetatud praktikapäeviku või praktikaaruande ja eneseanalüüsiga, millele lisandusid nõ kliendi- ja videoanalüüsid ja ka kaitsmine kaasüliõpilastele ja juhendajale. Nende üliõpilaste seljataga oli kindel struktuur ja nad olid sellest teadlikud. Siinkohal oleks soovituselt vähemalt magistritasemel luua võimalus üliõpilastel käia välismaal õppimas või praktikal ühel kindlal ajal õppimise ajast, näiteks teisel või kolmandal semestril. See oleks kindel aeg, kus üliõpilane saaks välismaal õppida või sooritada praktikat kas siis kodumaal või sellest väljaspool. See looks juhendajatele võimaluse alustada nõ praktikakursust kõigile koos ning semestri lõpus või järgmise alguses korraldada kaitsmine. Üliõpilasele annab selline korraldus rohkem valikuvõimalusi, kuna õppevälisel ajal nagu suvel ei ole lihtne praktikakohta leida (inimesed puhkavad, soovijaid palju), samuti ei teki selliseid probleeme, nagu uuringus välja tuli, kui puhkuste tõttu ei olnud praktikal midagi teha.

Käesoleva magistritöö tulemuste põhjal oleks soovituselt programmijuhtidel ja praktika juhendajatel kriitilise pilguga üle vaadata praktikakursuste eesmärgid ja õpiväljundid ning veenduda, et aruandlus toetab nende saavutamist. Uuriija osaliselt nõustus üliõpilaste kriitikaga õpiväljundite suunas. On arusaadav, et keeruline on kokku panna ainet, mis peab sobima vahel erinevate erialade üliõpilastele ning lisaks oleks relevantne nii kodumaise kui välispraktika puhul, kuid vältida tuleks liigset üldsõnalisust, sest kui see üliõpilast ei kõneta või ta seda ei mõista, siis ei ole talle sellest kasu. Ka oleks hea lisada õpiväljunditesse „pehmeid oskusi“ nagu näiteks koostöö, probleemide lahendamine ja kommunikatsioon, mis on universaalsed, sobivad kõigile erialadele ning on hinnatud tööandjate poolt (Schleicher, 2013). Selleks, et üliõpilase kogemusest saaks õppimine, on vaja selle üle reflekteerida ning üliõpilasele tuleks välja pakkuda vastav tagasisidevorm – on selleks siis praktikapäevik, aruanne, eneseanalüüs, blogi vms. Nende täitmiseks peaks kasutama refleksioonile suunavaid küsimusi ning kindlustama, et üliõpilane on sellest enne praktika algust juba aru saanud. Siis saab ta vajadusel praktika jooksul seda materjali reflekteerimiseks kasutada või on praktika lõpus oma õppimise üle lihtsam mõtiskleda. Uuringus üliõpilaste poolt väljendatud kahtlused õpiväljundite sätestamise vajalikkuses ja kõrgkoolipoolse juhendaja tegevuses näitab seda, et praktika juhendajatel või programmijuhtidel oleks kasulik praktikaeeses faasis selgitada õpitulemuste vajalikkust ja näidata tudengitele erinevaid võimalusi välispraktika õppimiseks.

Kokkuvõte

Magistritöös uuriti, kuidas kogevad välispraktikal õppimist TÜ üliõpilased. Töös kasutati kvalitatiivset uurimust, et selgitada välja, mil viisil kirjeldavad üliõpilased välispraktikale minemise põhjuseid, eesmärke ja ettevalmistust, välispraktikal õppimise kogemusi ning kuidas toetavad välispraktika juhendamine ja aruandlus välispraktikal õppimist. Poolstruktureeritud intervjuud kasutades uuriti kümnet 2017. aasta jooksul Eestist väljaspool praktikat sooritanud TÜ üliõpilast, neist kuus olid eestlastest üliõpilased ja neli välisüliõpilast, kes õppisid TÜ-s tasemeõppes. Kõik üliõpilased käisid välispraktikal Erasmus+ välispraktika programmi raames.

Põhjustena, miks just välismaale praktikale mindi, nimetati soovi parandada keeleoskust, kogemuse saamist mingis kindlas valdkonnas, erialaspetsiifiliste oskuste omandamist, mida Eestis õppida ei saa ja täiendust oma CV-le. Peamisteks ettevalmistavateks tegevusteks olid välismaale praktikakoha otsimine ja Erasmus+ programmi välispraktika stipendiumi taotlemine. Ootusteks ja eesmärgiks oli areneda erialaselt- õppida uusi meetodeid ja tehnikaid, panna teooria praktikasse, saada praktilisi oskusi ja teistsugust kogemust, lisaks praktiseerida keelt ja saada uusi tutvusi ja kontakte, tutvuda uue kultuuriga ja leida tööd. Mitmete üliõpilaste ootused praktikale olid madalad, kuid enamuse ootused välispraktikale said täidetud.

Välispraktikal kogetud õppimist kirjeldasid üliõpilased läbi mitme teema. Räägiti praktikategevustest, saavutatud oskustest ja teadmistest, õppimiskohtadest, enesearengust, kohanemisest, teisest kultuuriruumist ja töökeskkonnast ning ka sellest, mis neid õppimisel takistas ning mis välispraktika kogemuse juures neile lõpuks kõige olulisemaks sai. Praktikal omandasid üliõpilased erialaseid oskusi – õpiti kas midagi uut või pandi eelnevalt õpitut praktikasse. Sotsiaalsete oskustest nimetati peamiselt suhtlemisoskuse paranemist, isiksusliku arengu juures märgati enesekindluse kasvu, kannatlikkuse ja tolerantsuse tõusu, maailmapildi avardumist, avatust uutele kogemustele ja inimestele. Õppimist praktikal takistasid piisava keeleoskuse, erialaste, tehniliste ja sotsiaalsete oskuste puudumine. Positiivse õppimiskohana toodi välja erialast kristalliseerumist – üliõpilane kas leidis oma kutsumuse või vastupidiselt leidis, et selliselt töötada ei taha. Ka toodi välja praktikakoha valiku ja ettevalmistuse tähtsust välispraktikale minemisel.

Uuriti ka, mil viisil oli üliõpilane oma praktika oodatavatest õpitulemustest teadlik ning mil moel läbi aruandluse ja juhendamise nende saavutamist toetati. Leiti, et õpiväljunditest ei olnud üliõpilased teadlikud, samas arvati, et praktikakursuse õpiväljundid, mille raames

välispraktikal käidi, said omandatud. Üliõpilaste meelest olid õpiväljundid liialt üldsõnalised ning neile jäi mõistmatuks, kuidas saab praktika õpitulemusi ennustada. Aruandluse teemal nimetasid üliõpilased mitmeid dokumente, mis nad ise täitsid – aruanne, eneseanalüüs, praktikaplaan, praktikapäevik, haiguslugude analüüsid, videovõte. Kõik ei esitanud peale praktika lõppu aruandlust, kui aruandlus ka peale välispraktikat kõrgkoolile esitati, siis oli selle sisuks peamiselt reflekteerivate ülesannete asemel praktikategevuste kirjeldused, seega ei toetanud aruandlus üliõpilase kogemusest õppimist. Kõigil välispraktikal käinutel ei olnud ülikoolipoolset juhendajat ega sisulist praktikakoha juhendajat. Viimase puudumine mõjutas üliõpilaste õpikogemust kui rahulolu praktikaga. Soovitusteks on praktikakorralduse eest vastutajatel TÜ-s vaadata kriitilise pilguga üle praktikakursuste eesmärgid ja õpiväljundid ning veenduda, et aruandlus toetab nende saavutamist. Samuti peaksid õpiväljundid olema selliselt sõnastatud, mis kõnetaksid üliõpilast, pakuks väljakutset ja väljendaks seda, mida praktikal tegelikult õpitakse. Ülikoolipoolne juhendamine enne ja pärast praktikat on oluline, eriti praktikakogemusest õppimise toetamine läbi reflektiivse aruandluse.

Uurimuse tulemusi ja uurija soovitusi on võimalik kasutada TÜ programmijuhtidel ja praktika juhendajatel praktikakorralduse parandamiseks, samuti üliõpilastel teiste kogemusest õppimisel ja oma välispraktika võimalikult kasulikuks kujundamisel.

Summary

(Description of learning experience from traineeship abroad on the example of students of University of Tartu)

The aim of this Master's thesis was to study how students perceive their learning experience at traineeship abroad. A qualitative research was performed in order to find out in which ways students describe their preparations, expectations, goals and learning experiences for the traineeship abroad, and how reporting and supervision supported their learning at traineeship abroad. Semi-structured interview was used to explore ten students of University of Tartu, who all took their traineeship during the year 2017. Six of them were Estonians, four of them were international students with different nationalities. All the students took part and got the grants from Erasmus+ Traineeship Abroad Program.

The reasons to go abroad were improving language, having experience in a specific area

of work, acquiring professional skills, supplementing *curriculum vitae* and learning something, that you can't learn in Estonia. The main preparative actions were looking for the traineeship place and applying for the Erasmus grant. Expectations and goals were to develop professionally and to put theory into practice, to get different experiences, new contacts and friends and to get acquainted with other culture and find work. Some students had low expectations to traineeship, but many of them were happy with they experience. They gained new professional skills and improved communication skills, they noticed their increase in self-confidence, openness to new people and experiences, tolerance and patience. There were some obstacles that stopped them learning more from the traineeship experience, per example insufficient language, technical, professional and social skills. The trainees also appointed out the relevance of choosing traineeship organisation and preparations for the traineeship. Thanks to the traineeship several students found out what kind of work they want or don't want to do in the future.

Important part of the research was to find out students awareness about learning outcomes and how the traineeship abroad was supported with supervision and reporting. Students' weren't aware of the official learning outcomes of the traineeship course, in the same time by their own assessment their learning outcomes were reached. The trainees thought the outcomes to be without meaning to them or too easy to reach. The reporting was carried out through the following documents: report, self-analysis, traineeship journal, patient's analysis and video. The main content of these reports were description of the internship activities. Some students did not report at all, also not all the students had supervisor in university or traineeship organisation. Absence of the latter influenced the students learning experience and satisfaction with the traineeship the most.

Recommendations for the programme managers and university internship supervisors would be thought through internship design, which includes accordance between traineeship goals and learning outcomes with chosen reflective reporting tools. The learning outcomes should be formulated in the way that it offers challenge to the student, but also in the same time express what trainees actually experience and learn at traineeship. Academic supervision is important mainly before and after the traineeship, especially supporting student on the process of turning the experience into learning with adequate reporting tools.

The results and recommendations can be used by higher education institution's

programme managers and internship supervisors in order to improve traineeship design, also students can learn from others experiences and form their own valuable traineeship.

Key words: traineeship abroad, learning from the experience, traineeship supervision and reporting.

Tänuõnad

Täna kõiki kümme üliõpilast ja endist välispraktikanti, kes võtsid eksamite tegemise ja töötamise kõrvalt aega, et minuga oma kogemust jagada. Olen tänulik ka TÜ Rahvusvahelise õpirände keskuse Erasmuse välispraktika koordinaatorile minu uurimuses osalemise kutse jagamise eest välispraktikal käinud üliõpilaste seas ning Kaire Kallakule, Seiu Murule ja Romara Knoppertile väärtusliku abi eest intervjuude transkribeerimisel.

Suurimad tänuõnad lähevad mu mõistvale ja innustavale abikaasale, töökale vanaemale ja toetavatele vanematele, tänu kellele olid mu lapsed hoitud ja kodu korras.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

(allkiri)

(kuupäev)

Kasutatud kirjandus

- Adler, R. K., Loughrin-Sacco, S. J., & Moffatt, R. (2005). The Role of Experiential Learning in Preparing Global-Ready Graduates. In M. Tillmann (Ed.), *Impact of Education Abroad on Career Development, Volume 1* (pp 15-18). American Institute For Foreign Study
- Barber, L. K., & Bailey, S.F. (2015). *Internship Supervision Resources for Developing Student Employability*. Northern Illinois University. Külastatud aadressil <https://teachpsych.org/Resources/Documents/otrp/resources/barber14.pdf>
- Black, E., & Plowright, D. (2010). A multi-dimensional model of reflective learning for professional development. *Reflective practice, 11*(2), 245-258.
- Brooks, R., Waters, J., & Pimlott-Wilson, H. (2012). International education and the employability of UK students. *British Educational Research Journal, 38*(2), 281–298.
- Calandra, B., Brantley-Dias, L., Lee, J. K., & Fox, D. L. (2009). Using Video Editing to Cultivate Novice Teachers' Practice. *Journal of Research on Technology in Education 42*(1), 73–94
- Carson, L., & Fisher, K. (2006). Raising the bar on criticality: students' critical reflection in an internship program. *Journal of Management Education, 3*(5), 700-723
- Chen, C.-T., Hu, J.-L., Wang, C.-C., & Chen, C.-F. (2011). A study of the effects of internship experiences on the behavioural intentions of college students majoring in leisure management in Taiwan. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education, 10*(2), 61–73
- Chu, S.K.W., Chan, C.K.K., & Tiwari, A.F.Y. (2012). Using blogs to support learning during internship. *Computers & Education, 58*, 989–1000
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research methods in Education* (8th ed). London and New York: Routledge.

Cuyler, A. C., & Hodges, A. R. (2015). From the Student Side of the Ivory Tower: An Empirical Study of Student Expectations of Internships in Arts and Cultural Management. *International Journal of Arts Management*, 17(3), 68-79

D'Abate, C. P., Youndt, M. A., & Wenzel, K.E. (2009). Making the Most of an Internship: An Empirical Study of Internship Satisfaction. *Academy of Management Learning & Education*, 8(4), 527–539

Eensalu, K., Lehtsalu, M., & Rammo, M. (2004). *Praktika – uks töömaailma*. Tallinn: Elukestva Õppe Arendamise Sihtasutus Innove.

Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia aastateks 2006-2015 (2007). Haridus- ja teadusministeerium. Külastatud aadressil https://www.hm.ee/sites/default/files/k6rghariduse_rahvusvahelistumise_strateegia.pdf

Eesti kõrgharidusreform (2012). Haridus- ja teadusministeerium. Külastatud aadressil <https://www.hm.ee/et/tegevused/korgharidus/oppimine>

Eesti kõrgharidusstandard (2008). *Riigi teataja I 2008*, 57, 322. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13255227>

Eesti kõrgharidusstrateegia aastateks 2006-2015 (2006). *Riigi teataja I 2006*, 52, 386. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/12752949>

Elukestva õppe strateegia 2020 (2013). Haridus- ja teadusministeerium. Külastatud aadressil <https://www.hm.ee/sites/default/files/strateegia2020.pdf>

Engelbrecht, R. (2017) *Ettevõttepraktika roll kutsehariduses õppijate, õpetajate ja tööandjate hinnangul ühe õppekavarühma näitel*. Magistritöö. Tartu Ülikool, Haridusteaduste instituut. Külastatud aadressil <http://dspace.ut.ee/handle/10062/57383>

Erasmus in the Baltic countries 2007-2013. A Statistic overview (2014). SA Archimedes. Külastatud aadressil: <http://archimedes.ee/wp-content/uploads/2015/05/Erasmus-in-the-Baltic-countries.pdf>

- Eraut, M. (2004). Informal learning in the workplace. *Studies in Continuing Education*, 26(2), 247-273.
- Euroopa Komisjoni teabeleht* (2017). Külastatud aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-17-83_et.htm
- Euro Apprenticeship Network label EQAMOB&CO (2017). *In-company Learning Mobility and Quality Assurance Guidelines. Definition of "In-company Learning Mobility" – The Concept*. Külastatud aadressil <http://www.euroapprenticeship.eu/UserFiles/File/eqamob/final-tools/definition-final.pdf>
- Eyler, J., Giles Jr, D. E., & Schmiede, A. (1996). *A Practitioner's Guide to reflection in Service-Learning. Students voices & reflections*. Vanderbilt University
- Haridussõnastik* (2018). Külastatud aadressil <http://www.eki.ee/dict/haridus/>
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2010). *Uuri ja kirjuta*. Tallinn: Medicina
- Hergert, M. (2009). Student Perceptions Of The Value Of Internships In Business Education. *American Journal of Business Education*, 2(8), 9-14
- Jõgi, L. (2006). *Andragoogilise, sotsiaalse ja psühholoogilise aspekti tegurite koostõju täiskasvanute õppimiskäsituste, õppimisvalmisolekule ja koolitusaktiivsuse kujunemisele elukestva õppe kontekstis*. Uurimuse kokkuvõte. Tallinna Ülikool. Külastatud aadressil <http://www.google.ee/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCkQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.hm.ee%2Findex.php%3Fpopup%3Ddownload%26id%3D5664&ei=zuZpU9OqBOXG7AaEj4GICw&usq=AFQjCNffpNhJESyIhGtPQsa7DCFSy rSylQ&bvm=bv.66111022,d.ZGU>
- Kalmus, V, Masso, A & Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, & T. Vihalemm (Toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/kvalitatiivnesisuanalyys>
- Kaseorg, M., & Pukkonen, L. (2013). *Ülikoolide ja ettevõtete koostöö organisatsiooniline baas ja barjäärid*. Praktikavaldkonna uuring. Vahearuanne. TIPS alamuuring 4.2. Külastatud aadressil <http://dspace.ut.ee/handle/10062/40963>

- Kolb, D.A. (2015). *Experiential learning. Experience as the Source of Learning and Development* (2nd ed). Pearson Education LTD.
- Knouse, S. B., & Fontenot, G. (2008). Benefits of the business college internship: a research review. *Journal of employment counseling*, 45(2), 61-66
- Kõrghariduseprogramm 2016-2019* (2015). Haridus- ja teadusministeerium. Külalstatud aadressil https://www.hm.ee/sites/default/files/lisa_8_korghariduse_programm_2016-2019.pdf
- Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn
- Lam, T., & Ching, L. (2007). An exploratory study of an internship program: The case of Hong Kong students. *Hospitality Management*, 26, 336–351
- Linehan, M. (2008). *Work based learning - Graduating Through The Workplace*. Cork: CIT Press
- Liu, Y., Xu, J., & Weitz, B.A. (2011). The Role of Emotional Expression and Mentoring in Internship Learning. *Academy of Management Learning & Education*, 10(1), 94 –110
- Luik, P., Taimalu, M., Voltri, O., & Kalk, K. (2013). Pedagoogilise praktika ja kutseasta jooksul blogi kasutamise seosed refleksiooni, õpetaja enesetõhususe ja õpetajakutse valiku motivatsiooniteguritega. E. Krull, Ä. Leijen, M. Lepik, J. Mikk, L. Talts, & T. Õun (Toim), *Õpetajate professionaalne areng ja selle toetamine* (lk 118–141). Tartu–Tallinn: Eesti Ülikoolide Kirjastus.
- McHugh, P. P. (2017) The impact of compensation, supervision and work design on internship efficacy: implications for educators, employers and prospective interns. *Journal of Education and Work*, 30(4), 367-382
- Moon, J. A. (1999). *Reflection in Learning and Professional Development*. London: Kogan page
- Moon, J. A. (2004). *A Handbook of Reflective and Experiential Learning. Theory and Practice*. London: RoutledgeFalmer
- Narayanan, V. K, Folk, P. M., & Fukami, C.V. (2010). Determinants of Internship Effectiveness: An Exploratory Model. *Academy of Management Learning & Education*, 9(1), 61-80.

- O'Connell, J. (2018). *The Blackwell Encyclopedia of Management*. Blackwell Reference online.
Külastatud aadressil
http://www.blackwellreference.com/public/tocnode?id=g9780631233176_chunk_g97806312349376_ss1-171
- OECD (2010). *Learning for Jobs. OECD Reviews of Vocational Education and Training*. OECD Publishing. Külastatud aadressil
http://www.oecd-ilibrary.org/education/learning-for-jobs_9789264087460-en
- Paju, H., Zimmermann, M., & Aitsen, E. (2016). *Praktika näidistöökind kõrghariduses*. PRÕM. SA Innove. Külastatud aadressil
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/232128/V_liskogemus_UK.pdf?sequence=1
- Passarelli, A. M., & Kolb, D. A. (2011). *The Learning Way: Learning from Experience as the Path to Lifelong Learning and Development*. M. London (Ed). The Oxford Handbook of Lifelong Learning
- Pihl, K. (2017). *Noorte rahvusvaheline kogemus kui konkurentsieelis tööturul? Kvalitatiivne uuring Eesti avaliku sektori tööandjate hinnangute põhjal*. Magistritöö. Tartu ülikool, Johan Skytte poliitikauuringute instituut. Külastatud aadressil
<http://dspace.ut.ee/handle/10062/56841>
- PRÕM seletuskiri (2014). Külastatud aadressil
https://www.struktuurifondid.ee/sites/default/files/seletuskirjad/kutsehariduse_maine_tostmine_ja_opipoisiope_laiendamine_-_seletuskiri_05.08.2015.pdf
- Raelin, J. A. (2008). *Work-Based Learning. Bridging Knowledge and Action in the Workplace*. New and revised edition. Sand Fransisco: Jossey-Bass
- Saar, S. (2017). *Siseaudit hindas praktikate korraldust*. Universitas Tartuensis. Tartu

SA Innove (2018). Külastatud aadressil

<https://www.innove.ee/kutseharidus/praktikasusteemi-arendus/>

Sanahuja Vélez, G., & Ribes Giner, G. (2015) Effects of business internships on students, employers, and higher education institutions: a systematic review. *Journal of employment counseling*, 52, 121-130.

Stronkhorst, R. (2005). Learning Outcomes of International Mobility at Two Dutch Institutions of Higher Education. *Journal of Studies in International Education*, 9(4), 292-315

Sweitzer, H. F. & King, M.A. (2004). *Edukas praktika. Õppimine kogemuse kaudu*. E. Pilli (Toim). Tartu: TÜ Kirjastus.

Tartu Ülikool (2018). Külastatud aadressil:

<https://www.ut.ee/et/oppimine/erasmus-programmi-toel-euroopasse-praktikale>

Tartu Ülikooli õppekorralduseeskiri (2017). Külastatud aadressil <https://www.ut.ee/oke>

Trooboff, S., Vande Berg, M., & Rayman, J. (2008) Employer Attitudes toward Study Abroad. *The Interdisciplinary Journal of Study Abroad*, 15, 17-33.

Tynjälä, P. (2008). Perspectives into learning at the workplace. *Educational Research Review*, 3, 130–154.

Vahtramäe, A., Sikk, J., Kaldma, M., Reva, E., Koit, K., & Varendi, M. (2011). *Praktika kõrgkoolis*. Tallinn: Sihtasutus Archimedes.

Van Mol, C. (2017). Do employers value international study and internships? A comparative analysis of 31 countries. *Geoforum*, 78, 52-60.

Varshney, S., & Mishra, N. (2014). Students Perspective towards Internship at Higher Education Institutes in Oman. *The International Journal Of Business & Management*, 2(7), 109-114.

Wen, K. P. (2010). *Determinants of Internship Effectiveness for University Students in Hong Kong*. Bakalaureusetöö. Hong Kong Baptist University. Külastatud aadressil <http://libproject.hkbu.edu.hk/trsimage/hp/07051379.pdf>

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. E. Kärner, (Toim). Tartu Ülikool. Külastatud aadressil http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf?sequence=1

Lisa 1. Andmekogumise e-kirja näidis eesti keeles

Head Erasmuse välispraktika programmis osaleja,

Mina olen Egle Rummel da Costa, hetkel lapsehoolduspuhkusel viibiv TÜ välispraktika koordinaator ning vajan sinu abi oma kasvatusteaduste magistritöö uuringus. Nimelt uurin oma töös just välispraktikal käinute kogemusi – millised ootused olid praktikale, kas ja kuidas toimus välispraktikal õppimine, kes sind kõige rohkem välispraktika ajal aitas jne. Minu töö on kvalitatiivne, seega oleksin väga tänulik, kui oleksid nõus mulle rääkima oma välispraktika kogemusest. Intervjueeritavate andmeid ei avaldata, konfidentsiaalsus ja anonüümsuse tagamine on mulle väga oluline.

Loodan, et minu töö põhjal muutub praktikakorraldus TÜ-s veel paremaks, seega ootan sind väga andma omagi panust sellesse osaledes uuringus! Huvi või küsimuste korral kirjuta mulle egle.rummel@gmail.com.

Vastust ootama jäädes,

Egle Rummel da Costa

Lisa 2. Andmekogumise e-kirja näidis inglise keeles

Dear student,

Not long ago you finished your internship abroad - my congratulations for good choice and valuable experience!

My name is Egle Rummel da Costa, I am Erasmus Traineeship Coordinator from UT currently on parental leave and I need your help with my Master's research. I am studying Educational Sciences and my Master's final work is about student's experiences at traineeship abroad - which were your expectations, what was your learning experience like, who and what helped you the most etc. I am doing qualitative research, so I would be very grateful if you could share your experience with me. We can do the interview anytime it suits to you in January/February. Your confidentiality of course is very important.

I believe that thanks to my work organization of internships in UT will get better, so I really hope you can give your contribution by taking part of my research!

Please contact me by e-mail egle.rummel@gmail.com.

Looking forward hearing from you!

Egle Rummel da Costa

Lisa 3. Uuringus osalemise nõusoleku vorm

Nõusolek osalemiseks uurimuses “Välispraktilal õppimise kogemuse kirjeldus Tartu Ülikooli üliõpilaste näitel”

Mind, ..., on informeeritud ülalmainitud uuringust ja ma olen teadlik läbiviidava uurimistöö eesmärgist ja uuringu metoodikast, potentsiaalsetest riskidest ja kasudest ning osaleja anonüümsuse kaitsest.

Kinnitan oma nõusolekut selles osalemiseks allkirjaga.

Tean, et uuringu käigus tekkivate küsimuste kohta annab mulle täiendavat informatsiooni uurija.

Uuritava allkiri: .....

Kuupäev, kuu, aasta .....

Uurija nimi .....

Uurija allkiri .....

Kuupäev, kuu, aasta .....

Lisa 4. Intervjuu kava

1. Iseenda, uurimuse eesmärgi ja metoodika tutvustus. Võimalike uuritava jaoks riskide ja kasude mainimine
2. Välispraktika taust ja mõiste
  - 1) **Jutusta, miks otsustasite teha oma praktika välismaal?**
  - 2) **Mil viisil valmistusid (elatustaseme analüüs, elamiskohaga seotud küsimused, keeleõpe, stipendiumi otsimine jne) välispraktikaks ette?** Vajadusel täpsustavad küsimused: Kuidas ja miks valisid praktikakoha ja riigi, kuhu minna? Kes aitasid välispraktikaks ettevalmistamisel? Mida tähendab sinu jaoks mõiste praktika välismaal (vajalik küsimus siis, kui see jutust välja ei tule)?
3. Välispraktikantide ootused ja eesmärgid enne praktikat
  - 1) **Millised olid sinu ootused välispraktikale minnes?**
  - 2) **Millised eesmärgid seadsid välispraktikale?**
4. Konkreetsete õppimissituatsioonide analüüs ja järeldused
  - 1) **Räägi, millised olid põhilised tööülesanded?**
  - 2) **Kirjelda ühte situatsiooni või päeva, kui õppisid kõige rohkem (kui läks hästi).** Vajadusel eraldada professionaalset ja isiksuslikku õppimist. Kuidas need kogemused kasulikud olid? Kuidas sa said aru, et sa õppisid?
  - 3) **Kirjelda olukorda välispraktikal, kui tundsid, et läks halvasti või kui sa ei õppinud midagi.**
  - 4) **Jutusta, kuidas mõjutas teine kultuuriruum praktika sooritamist?**
  - 5) **Milliseid oskusi (erialaseid, sotsiaalseid, isiksuslikke) omandasid välispraktika käigus?**

6) Millistest teadmistest/oskustest tundsid praktikal puudust? Vajadusel küsida, milliseid TÜ-s omandatud teoreetilisi teadmisi sai praktika käigus rakendada?

7) Kui sa võrdled oma ootusi ning välispraktika tegelikke tulemusi, siis millised oleksid su järeldused?

8) Mida pead välismaal praktiseerimise kogemuse juures kõige olulisemaks?

5. Õpiväljundite omandamine, aruandlus ja juhendamine kui õppimise toetajad

1) Kas oled kursis praktikaaine ametlike õpiväljunditega? Kui vastus on ei, siis näidata õpiväljundeid ja küsida, millised nendest sa saavutasid? Vajadusel: Milliseid ei saavutanud ja miks?

2) Kuidas oli korraldatud praktika aruandlus/kaitsmine?

3) Milliseid dokumente (praktikapäevik, portfoolio, blogi) oli vaja praktika keskel/lõpus juhendajale esitada? Vajadusel: Kuidas need dokumendid aitasid oma praktikast õppida (mis on refleksioon ja kuidas see käib)? Kuidas ise oleksid soovinud, et aruandlus ja praktika kaitsmine oleks toimunud? Kes aitasid kõige rohkem kaasa praktika õnnestumisele?

4) Kirjelda ülikoolipoolset juhendamist?

5) Kuidas toimus juhendamine praktikabaasis? Vajadusel ka: Millisel viisil ja kui tihedalt andsite ülikoolile ja praktikabaasile teada oma tegevuse ja õppimise kohta välismaal? Kuidas oleksid saanud juhendajad teid rohkem aidata?

6) On veel midagi, mis on välispraktika sooritamise juures oluline, kuid millest me ei rääkinud?

Lisa 5. Inglise keelsed tsitaadid

3.1 Välispraktikal käinud TÜ üliõpilaste välispraktikale minemise põhjuste, eesmärkide ja ettevalmistuse kirjeldus

3.1.1. Välispraktikale minemise põhjused, ootused ja eesmärgid

Because I thought it would be a nice experience for me to see how non-governmental organisations really work (Maya).

Sest ma arvasin, et see oleks mulle hea kogemus näha, kuidas kolmanda sektori organisatsioonid tegelikult töötavad (Maya).

Okay, well it is a bit of a sad story. I applied for the positions both inside and outside of Estonia, because I had to go on a traineeship which is compulsory for our program and you need to have an internship. And I applied for a couple positions in Estonia, but the ones I really liked were not interested in my qualifications. And then there were this position in Slovakia which was kind of okay, which was a nice experience after all (Oleg).

No see on natuke kurb lugu. Ma kandideerisin erinevatele kohtadele nii Eestis kui välismaal, sest praktika minu õppekaval on kohustuslik ning ma pidin praktikale minema. Ma kandideerisin mõnele ametikohale Eestis, kuid need kohad, mis mulle tõeliselt meeldisid, ei olnud minu kvalifikatsioonist huvitatud. Ja siis oli veel see koht Slovakkias, mis oli enam-vähem ja lõppude lõpuks oli praktika hea kogemus (Oleg).

So my expectations were, I wanted to do something in the lab, because according to my programme, we are supposed to do some work in the lab and learn more analytical techniques which can help us to develop ourselves and develop the methodology that we are using in analytical chemistry (Masood).

Minu ootusteks oli teha midagi laboris, sest minu õppeprogrammi järgi me peaksime tegema midagi laboris ja õppima analüütilisi tehnikaid, mis aitavad meil areneda ja arendada analüütilises keemias kasutatavat metodoloogiat (Masood).

3.2 Üliõpilaste välispraktilal õppimise kogemuste kirjeldused

3.2.1. Praktikategevused, uued oskused ja kultuuriruumi mõju õppimiskogemusele

The personal skills... working with people from different countries but also across different offices. A lot of the work we did was via phone calls. Because we had to do meetings with people in DC. So a 6 time hour difference. learning how to get to know people via email, and work with people across the world (Lisa).

Personaalsed oskused... töötamine erinevatest kontoritest ja erinevatest riikidest inimestega. Palju tööd tegime telefoni teel, sest me pidime pidama koosolekuid inimestega Washington DC-st. Niisiis õppimine, kuidas toime tulla 6 tunnise ajavahega, kuidas õppida inimesi tundma telefoni teel ning kuidas töötada inimestega üle kogu maailma (Lisa).

I find myself more patient, the person who has enhanced his capability of tolerance and I collected lot of energy, and then I felt like I am more confident as compared to I was when I landed at that land (Masood).

Ma tunnen, et olen kannatlikum, tolerantsem ja ma kogusin rohkelt energiat. Ma tundsin ka, et olen enesekindlam võrreldes selle minaga, kes praktikale saabus (Masood).

In Brussels I was working with internationals as well, so it wasn't only Belgium people, it was mostly Americans, Germans, Dutch, French, from all over the Europe and the US. Also the company that I worked for is an American company and they just have offices in Europe. I am in one of the European offices, I think Estonian culture is very similar to the American work culture, so it wasn't very hard for me to adapt (Lisa).

Brüsselis töötasin erinevatest rahvustest inimestega, mitte ainult belglastega, vaid peamiselt ameeriklaste, sakslaste, hollandlaste ja prantslastega. Minu praktikakoht oli Põhja-Ameerika ettevõtte, millel on kontorid ka Euroopas ning mina olin ühes nendest. Ma arvan, et Eesti töökultuur on väga sarnane Ameerika töökultuurile, nii et mul ei olnud raske kohaneda (Lisa).

3.2.2. Välispraktikal õppimist takistavad tegurid ja olulised õppimiskohad

If you could return me to the moment when I was deciding where to go, I would put more effort to find a better organisation, definitely. It is always better to put more effort about where are you going, because if you don't feel that you are doing something meaningful, it's really not fulfilling, you shouldn't say yes to anything just to gain experience. You should have higher standards, that's what I learned about. So not to choose the job because it is there, it's available, I will wait for something really right for me (Maya).

Kui ma saaksin tagasi pöörduda momenti, kui olin tegemas otsust kuhu praktikale minna, siis ma kindlasti pingutaksin rohkem parema organisatsiooni leidmiseks. On oluline tähelepanu pöörata õige organisatsiooni leidmisele, sest kui sa ei tunne, et sa teed midagi mõttekat ja tähendusrikast, siis see ei ole üldse rahulolu pakkuv. Ei tohiks vastu võtta igasugust pakkumist ainult kogemuse pärast. Ma õppisin, et vajalikud on kõrgemad nõudmised, mitte valida töökohta, sest see on kättesaadav, vaid oodata ja valida midagi sellist, mis on minu jaoks täpselt õige (Maya).

I never ever thought that I am in wrong place or I am not doing nothing. I always had positive side about this thing and tried to collect whatever I can from surrounding in terms of learning (Masood).

Ma ei mõelnud kordagi, et olen vales kohas või ma ei tee midagi. Ma olin alati positiivselt meelestatud ja ma püüdsin koguda kõike, mis võimalik oma ümbrusest just õppimise mõttes (Masood).

3.3 Üliõpilaste hinnangud juhendamisele ja aruandlusele kui õppimise toetajatele

3.3.1. Juhendamine kui õppimise toetaja

...other person is Erasmus coordinator, they are just for the administrative work, they are not going to supervise us, even they were really helpful, I admire her, she is incredible woman. I really appreciate her (Masood)

...samuti oli Erasmuse koordinaator, kes oli administratiivseks pooleks, kes ei juhenda meid, kuid ka tema oli väga suureks abiks. Ma imetlen teda, ta on suurepärane naine, ma tõesti hindan tema abi (Masood).

She was always really helpful, she always made sure to ask me if I had too much work or she was giving me too much, but then because we had good working relationship, she knew my style of work, it was good cause she trusted me some things, she may not normally trust to intern. She is always very professional but also friendly, so I consider her my friend...Definitely very positive relationship. (Lisa).

Ta oli alati abivalmis, ta alati küsis minult, ega mul ei ole liiga palju tööd käsil või ega ta ei andnud mulle liiga palju tööd, aga see oli sellepärast, et meil oli hea töösuhe. Ta teadis seda, kuidas ma töötan ning see oli hea, sest ta usaldas mulle mõned ülesanded, mida tavaliselt ehk praktikandile ei usaldaks. Ta on alati väga professionaalne, kuid samuti sõbralik, nii et ma pean teda oma sõbraks... Kindlasti väga positiivne töösuhe (Lisa).

3.3.2. Ametlike õpiväljundite omandamine ja aruandlus kui õppimise toetaja

Well yeah. I know what kind of results I should have, it was written in the agreement, like what kind of outcomes we are expecting. It was like to get some professional experience, to be more skilled and fluent with what you are going to do there, if you are going to be confident that's the only thing they care about Masood).

Jaa, ma tean millised tulemused peaksid mul olema, see oli kirjas praktikalepingus, näiteks milliseid väljundeid on praktikast oodata. Nendeks olid professionaalse kogemuse saamine, rohkem oskusi selles valdkonnas, mis me seal teeme, enesekindluse saavutamine – need on tulemused, mis on (TÜ juhendajatele, toim) olulised (Masood).

She was always really helpful, she always made sure to ask me if I had too much work or she was giving me too much, but then because we had good working relationship, she knew my style of work, it was good cause she trusted me some things, she may not

normally trust to intern. She is always very professional but also friendly, so I consider her my friend...Definitely very positive relationship. (Lisa).

Ta oli alati abivalmis, ta alati küsis minult, ega mul ei ole liiga palju tööd käsil või ega ta ei andnud mulle liiga palju tööd, aga see oli sellepärast, et meil oli hea töösuhe. Ta teadis seda, kuidas ma töötan ning see oli hea, sest ta usaldas mulle mõned ülesanded, mida tavaliselt ehk praktikandile ei usaldaks. Ta on alati väga professionaalne, kuid samuti sõbralik, nii et ma pean teda oma sõbraks... Kindlasti väga positiivne töösuhe (Lisa).

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Egle Rummel da Costa (sünnikuupäev: 23.12.1981)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Välispraktikal õppimise kogemuse kirjeldus Tartu Ülikooli üliõpilaste näitel“, mille juhendaja on kõrgkoolipedagoogika dotsent Mari Karm,
  - 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 29.05.2018